

DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ V ROCE 2023 A 2024

Obsah

- **Přehled posledních změn v oblasti důchodového pojištění**
- **Doby pojištění a náhradní doby pojištění v roce 2023 a 2024**
- **Druhy dávek důchodového pojištění**
 - Vzorový příklad výpočtu důchodu roku 2023 (po mimořádné valorizaci) v porovnání s rokem 2024, pravidla valorizace důchodů v roce 2024
 - Zásadní změny v předčasných starobních důchodech od podzimu 2023
- **Úkoly zaměstnavatelů v důchodovém pojištění podle aktuálního stavu právní úpravy**
 - Shrnutí platné právní úpravy vedení a předkládání záznamů a podávání hlášení pro účely důchodového pojištění
 - Využívané **tiskopisy a jejich řádné vyplnění**
 - Možnosti prokazování dob zaměstnání chybějících v evidenci ČSSZ
- **Agenda vedení ELDP**
 - **připomenutí posledních změn**
 - **vzorové příklady**
 - rozhodný příjem pro účast na důchodovém pojištění
 - vyloučené doby a omluvné důvody
 - dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr
 - zaměstnávání poživatelů předčasného starobního důchodu
 - zaměstnankyně na mateřské a rodičovské dovolené
- Postihy za přestupky zaměstnavatelů v souvislosti s plněním povinností na úseku důchodového pojištění
- Připravovaná opatření v rámci **důchodové reformy** a jejich případné dopady na činnost zaměstnavatelů
- Další aktuality, připravované změny
- Diskuze

Obsah přednášky může být upraven podle aktuálního vývoje právní úpravy.

JUDr. Helena PELIKÁNOVÁ – právnička a dlouholetá metodička důchodového pojištění České správy sociálního zabezpečení. Odborné veřejnosti je známá ze své rozsáhlé lektorské a publikační činnosti se specializací na oblast důchodového pojištění

JUDr. Roman LANG, Ph.D. – působí jako právník v oddělení důchodového pojištění Ministerstva práce a sociálních věcí, kde se podílí na tvorbě celostátní koncepce důchodového pojištění. Současně je členem Katedry pracovního práva a práva sociálního zabezpečení UK v Praze. Vykonává lektorskou a publikační činnost.

Společnost Alfa Software, s.r.o. zajistila tisk této brožury z podkladů dodaných jednotlivými lektory a nenese odpovědnost za případné chyby nebo nepřesnosti v podkladech obsažené.

Přehled předpisů upravujících oblast důchodového pojištění a předpisů souvisejících

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Vyhláška č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje posuzování pracovní schopnosti pro účely invalidity (účinnost od 1. 1. 2010)

Vyhláška č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (vše ve znění pozdějších předpisů)

Zákon č. 220/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony (v návaznosti na nález ÚS č. 135/2010 Sb. – tzv. malá důchodová reforma)	ode dne vyhlášení od 30. 9. 2011 od 1. 1. 2012
--	---

V zákoně o důchodovém pojištění jsou regulována nová pravidla pro stanovení výše hranic pro redukcí osobního vyměřovacího základu na výpočtový základ, **prodloužení rozhodného období pro stanovení osobního vyměřovacího základu**, navýšení důchodového věku, zpřísnění podmínek krácení starobního důchodu za předčasnost, aj.

Zákon č. 470/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony	od 1. 1. 2012
---	----------------------

Jedná se o tzv. **technickou novelu** zákona o nemocenském a důchodovém pojištění. Tento předpis zejména rozšířil okruh pojištěných osob o další skupiny a zároveň přestala existovat specifická skupina osob pojištěných pouze důchodově, tzn. že od 1. 1. 2012 je účast na důchodovém pojištění opět (obdobně, jako tomu bylo před 1. 1. 2009) **v plném rozsahu podmíněna účastí na nemocenském pojištění**. Dále dochází k modifikaci podmínek účasti na dobrovolném důchodovém pojištění či podmínek nároku nasirotčí důchod. Dílčím způsobem se mění též povinnosti zaměstnavatelů v oblasti důchodového pojištění.

Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření (DS)	od 1. 1. 2013
Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření	
Zákon č. 376/2015 Sb., o ukončení důchodového spoření	od 1. 1. 2016
Zákon č. 377/2015 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ukončení DS	od 1. 1. 2017

Novela zákona č. 427/2011 Sb. provedená **zákonem č. 403/2012 Sb.** zavedla s účinností od 1. 1. 2013 možnost čerpání tzv. „**předdůchodu**“. Od roku 2016 byl systém doplňkového penzijního spoření (tzv. III. pilíř) otevřen pro všechny zájemce bez omezení věku. Za účelem motivace účastníků k postupnému výběru naspořených prostředků prostřednictvím penze namísto jednorázového výběru nově platí, že i penze vyplácená po dobu delší než 10 let je stejně jako doživotní penze osvobozena od daně z příjmů.

<p>Zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva Zákon č. 344/2013 Sb., o změně daňových zákonů v souvislosti s rekodifikací soukromého práva a o změně některých zákonů</p>	<p>od 1. 1. 2014</p>
<p>Rozsáhlé normy reagovaly v oboru své působnosti na nové instituty a novou terminologii, kterou přinesl nový kodex soukromého práva. Dále upravují mj. některé technické změny v oblasti důchodového pojištění – jedná se o rozšíření okruhu pojištěných osob, o změny podmínek účasti na pojištění tzv. „statutárů“, osob konajících zaměstnání malého rozsahu či osob dobrovolně účastných důchodového pojištění, o zmírnění podmínek nároku na zvýšení starobního důchodu za tzv. další práci, aj.</p>	
<p>Zákon č. 213/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů</p>	<p>od 1. 10. 2016</p>
<p>Zákon upravuje snížení důchodového věku některých horníků (kteří začali tuto činnost vykonávat před 1. 10. 2016) o sedm let, dále upravuje zvláštní způsob stanovení procentní výměry jejich starobního důchodu. V návaznosti na to se v zákoně č. 582/1991 Sb. upravuje evidenční povinnost hornických zaměstnavatelů, aby podmínky pro snížení důchodového věku mohly být prokázány jejich potvrzením.</p>	
<p>Zákon č. 47/2016 Sb. kterým se mění zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony</p>	<p>od 1. 7. 2016</p>
<p>Zákon přináší mj. změnu podmínek účasti na nemocenském a důchodovém pojištění tzv. vojáků v záloze ve výkonu vojenské činné služby, což se promítá do oblasti plnění povinností jejich zaměstnavatelů na tomto úseku.</p>	
<p>Zákon č. 203/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony</p>	<p>od 1. 8. 2017 od 1. 1. 2018</p>
<p>Účelem normy je především odstranění dosavadního neomezeného zvyšování důchodového věku a stanovení jeho maximální hranice 65 let. Dále byl zaveden tzv. revizní mechanismus, tj. pravidelné pětileté přezkoumávání důchodového věku na základě zprávy, kterou předkládá MPSV (první zpráva bude v roce 2019), přičemž vychází z demografické prognózy vypracované Českým statistickým úřadem. Zpráva bude vždy obsahovat informaci o stanovení důchodového věku tak, aby poživatel starobního důchodu mohl v průměru strávit v důchodu čtvrtinu svého života. Zákon přináší rovněž změnu valorizačních pravidel v tom smyslu, aby u průměrného starobního důchodu úhrn částky zvýšení základní výměry důchodu a částky zvýšení procentní výměry důchodu odpovídal součtu růstu cen a jedné poloviny růstu reálné mzdy; výpočet růstu cen se provádí z originálních bazických úhrnných indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) za domácnosti celkem a z originálních bazických indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) za domácnosti důchodců zjištěných Českým statistickým úřadem, přičemž se použije ten růst cen, který je vyšší.</p>	

Zákon č. 148/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

od 1. 2. 2018

Do oblasti nemocenského pojištění přinesl zákon novou **dávku otcovské poporodní péče**, která náleží otci nově narozeného dítěte po dobu jednoho týdne s možným nástupem nejpozději do uplynutí šesti týdnů ode dne narození dítěte. Výše dávky je stejná jako u peněžitě pomoci v mateřství, tj. 70 % denního vyměřovacího základu. Pobírání nové dávky se v oblasti důchodového pojištění stává tzv. omluvným důvodem, vyloučenou dobou, a také, pokud k němu dochází po skončení výdělečné činnosti, náhradní dobou pojištění. Zákon přinesl rovněž **zmírnění podmínek nároku na sirotčí důchod** – pro nárok postačí, aby zemřelý získal placenou účast na pojištění v rozsahu 1 roku v posledních 10 letech nebo 2 roky v posledních 20 letech před smrtí.

Zákon č. 259/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

od 1. 2. 2018

od 1. 1. 2019

Zákon bývá nazýván jako „**technická novela**“ předpisů o nemocenském a důchodovém pojištění. V oblasti důchodového pojištění změnil jak zákon č. 155/1995 Sb., tak zákon č. 582/1991 Sb., přinesl poměrně značné množství změn, které však (až na výjimky) nejsou zásadního charakteru (zohledňují zejména poznatky z praxe orgánů sociálního zabezpečení při provádění důchodového pojištění). Jde např. o zavedení možnosti **zpětného rozpočtení příjmů** i v situacích, kdy nárok vznikl po proběhlém soudním řízení jinak než **v souvislosti s neplatným skončením pracovního poměru**, dále zrušení dvouleté lhůty pro podání návrhu na vydání rozhodnutí o době a rozsahu péče, zavedení pevných pravidel pro vyplácení důchodů do zahraničí na základě potvrzení o žití, změna způsobu vyplácení důchodu prostřednictvím zařízení sociálních služeb poskytujících pobytové služby (domovy pro OZP, pro seniory, domovy se zvláštním režimem, týdenní stacionáře) a možnost tohoto způsobu výplaty i v situacích, kdy má klient zařízení má ustanoveného opatrovníka, zastavení výplaty důchodu v případech, kdy důchodce neoznámí změnu adresy a kdy nepřebírá výplatu důchodu v hotovosti. Novela také přinesla zjednodušení podmínek pro placení pojistného OSVČ a tzv. elektronickou neschopenku.

Zákon č. 310/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

od 1. 6. 2018

Zákon přinesl do oblasti nemocenského pojištění novou dávku nazvanou **dlouhodobé ošetřovné**, která má pomoci v době bezprostředně po propuštění člena rodiny z nemocnice, například po vážném úrazu nebo nemoci, pokud je podle potvrzení nemocnice potřeba o něj celodenně pečovat po dobu alespoň 30 dnů. Dávku je možné poskytovat po dobu **až 90 dnů** ode dne propuštění z hospitalizace a má nahrazovat ztrátu příjmu z výdělečné činnosti, která musela být přerušena, a to ve stejné výši jako v případě „krátkodobého“ ošetřovného, tj. 60 % denního vyměřovacího základu. Pobírání nové dávky se v oblasti důchodového pojištění stává tzv. omluvným důvodem, vyloučenou dobou, a také, pokud k němu dochází po skončení výdělečné činnosti, náhradní dobou pojištění.

Zákon č. 191/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění	od 1. 9. 2018 od 1. 1. 2019
<p>Zákon přináší do oblasti důchodového pojištění dvě zásadní změny, které do budoucna podstatným způsobem ovlivní výši dávek důchodového pojištění, a sice 1) základní výměra všech důchodů bude činit 10 % průměrné mzdy platné pro daný kalendářní rok (v roce 2019 půjde o částku 3 270 Kč) oproti dosavadním 9 % průměrné mzdy, a 2) výše procentní výměry vypláceného důchodu se bude nad rámec běžné valorizace zvyšovat o 1 000 Kč měsíčně od splátky důchodu splatné v kalendářním měsíci, v němž poživatel důchodu dosáhl věku 85 let. Další změna se týká tzv. asistentů sociálních služeb, u nichž se od 1. 9. 2018 pro založení účasti na důchodovém pojištění (náhradní doba) přestává vyžadovat podmínka vedení společné domácnosti, i když pečují o jinou než blízkou osobu.</p>	

Nález Ústavního soudu ze dne 12. května 2020 sp. zn. Pl. ÚS 47/18 ve věci návrhu na zrušení § 67 odst. 2, eventuálně § 67 a 67a zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (vyhlášeno pod č. 286/2020 Sb.)	od 26. 6. 2020
<p>Plénum Ústavního soudu zamítlo návrh skupiny 41 poslanců na zrušení § 67 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů a odmítlo návrh na zrušení § 67 odst. 1, 3 až 16 a § 67a téhož zákona. Návrh směřoval proti právní úpravě, která upravuje způsob valorizace důchodů způsobem, že výměry vyplácených důchodů se zvyšují od splátky důchodu splatné v lednu. Podstatou argumentace navrhovatelky je námitka, že za situace, kdy poživatelé důchodu mají den splatnosti důchodu v rámci kalendářního měsíce stanoven různě, přičemž důchod pobírají nikoliv za kalendářní měsíce, nýbrž za „klouzavé“ měsíce počínající takovýmto dnem splatnosti, pak oprávnění s pozdějším datem splatnosti dostanou valorizaci za méně dní kalendářního měsíce ledna, oproti oprávněným s datem dřívějším. V tom spatřuje neodůvodněnou nerovnost, odporující právům zakotveným v Listině základních práv a svobod. Ústavní soud nerovnost neshledal, neboť reálný výsledek napadené právní úpravy je takový, že všichni poživatelé důchodu dostávající před valorizací stejný důchod, dostanou bez ohledu na termín jeho výplaty vyplacenu i v návaznosti na každoroční valorizaci stejnou částku. Úvahy stěžovatelů o stanovení „přepočítávající částky z tzv. klouzavého měsíce na kalendářní měsíc“ byly Ústavním soudem označeny jako „iracionální“ (bod 74 citovaného nálezu).</p>	

Zákon č. 469/2020 Sb., o jednorázovém příspěvku důchodci v roce 2020 a o změně zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů	od 1. 12. 2020 od 1. 1. 2022
<p>Podle tohoto zákona se od roku 2022 mění pravidla pro tzv. valorizaci důchodů, a to tak, že základní výměry a procentní výměry vyplácených důchodů se zvyšují od 1. ledna kalendářního roku, ve kterém dochází k zvýšení, a nikoliv až od splátky důchodu splatné v lednu, jako tomu je do konce roku 2021. Vzhledem k tomu, že ČSSZ vyplácí důchody v pravidelných měsíčních lhůtách na období, které začíná dnem splatnosti (nikoli na běžný kalendářní měsíc jako ostatní orgány sociálního zabezpečení), vyplatí spolu s lednovou splátkou důchodu rovněž tzv. doplatek valorizace, který bude tvořen částkou zvýšení důchodu náležejícího za období od 1. ledna do dne předcházejícího dni lednové splatnosti důchodu.</p>	

Zákon č. 248/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

od 1. 4. 2022

Do § 116 odst. 3 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, se doplňuje věta, že ČSSZ sděluje na žádost orgánům poskytujícím podporu v nezaměstnanosti údaje potřebné pro přiznání a poskytování podpory v nezaměstnanosti, které obdržela podle § 147ba zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Do § 42 zákona č. 435/2004 Sb. se doplnil odst. 3, podle něhož je úřad práce oprávněn získávat **údaje rozhodné pro přiznání a poskytování podpory v nezaměstnanosti** podle odstavce 2 z **informačních systémů vedených ČSSZ podle zákona o nemocenském pojištění**, a to údaj o druhu zaměstnání, době trvání zaměstnání, době důchodového pojištění, výši průměrného nebo pravděpodobného měsíčního čistého výdělku zjištěného podle příslušných právních předpisů, výši nároku na odstupné, odbytné, odchodné, včetně informace, zda bylo vyplaceno, a způsobu a důvodu skončení zaměstnání.

Zákon č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

od 9. 9. 2021

od 1. 1. 2023

Při zvýšení důchodů v pravidelném termínu v roce 2022 se k částce zvýšení procentní výměry důchodu **přičte 300 Kč.**

S účinností od 1. 1. 2023 přináší tento zákon nový institut, a to tzv. **VÝCHOVNÉ.**

Jeho smyslem je zvýšit úroveň hmotného zabezpečení ve stáří u osob, které dlouhodobě zajišťovaly výchovu dítěte, a přitom byly samy účastny důchodového pojištění dostatečně dlouho na to, aby získaly nárok na starobní důchod, čímž šly svým dětem příkladem v úsilí o získání dostatku potřebné doby pojištění. Prvotním důvodem pro zavedení výchovného bylo zmírnění statistického rozdílu mezi průměrným starobním důchodem mužů a žen, který činí více než 2 000 Kč. Jednou z příčin tohoto rozdílu jsou **výkyvy v kariérách žen, které nastávají v důsledku výchovy dětí.**

Výchovné je koncipováno jako finanční částka v pevně stanovené výši (**počáteční hodnota je 500 Kč**), o kterou se trvale **zvýší procentní výměra starobního důchodu.** V případě péče o více dětí se tato částka násobí počtem těchto dětí.

- Podmínky pro uznání dítěte za vychované jsou v zásadě stejné, jaké platí pro účely snížení důchodového věku žen. Vyžaduje se tedy, aby osoba (tj. **muž i žena**) před datem přiznání starobního důchodu osobně pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků, s tím, že pokud se ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, postačí, pokud pečovala aspoň po dobu pěti roků a nepřestala o dítě pečovat před dosažením jeho zletilosti. Pokud dítě zemřelo po dosažení 5 let věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže osoba osobně pečovala o dítě od jeho narození do jeho úmrtí (ust. § 4 vyhlášky č. 284/1995 Sb. se uplatní jen pro nároky, které vzniknou do konce roku 2022).
- V případě, že výchovu zajišťovalo více osob, náleží výchovné za každé dítě pouze jednou, a to té osobě, která výchovu zajišťovala **v největším rozsahu**, přičemž výchovu je třeba pro tento účel posuzovat od narození dítěte až do nabytí jeho zletilosti jako jeden celek.
- Přestože je výchovné koncipováno jako nárok genderově neutrální, je určeno **především ženám.** Ženy pečující o děti ve větší míře vykonávají méně honorovaná zaměstnání, popř. zaměstnání s kratšími pracovními úvazky, která jsou navíc přerušována překážkami v práci z důvodu potřeby

péče o dítě. Ačkoliv výchovu dětí nepochybně zajišťují i muži (především zajištěním výživy dítěte a péče o jeho fyzický a intelektuální rozvoj), lze kvalifikovaně odhadovat, že v jejich kariérách se obvykle nevyskytují složky výchovy, které mohly s ohledem na svůj charakter negativně ovlivnit délku doby jejich zaměstnání a jejich výdělků. Nepřetržité zaměstnání a vyšší výdělků se samy o sobě pozitivně projeví na výši důchodu – nedochází ke snížení důchodu a není tedy dán důvod pro kompenzaci prostřednictvím výchovného.

- Z hlediska účelu výchovného je tedy třeba považovat za osobu, která výchovu zajišťovala ve větším rozsahu, právě tu z pečujících osob, **v jejíž kariéře se ve větším měřítku projevovaly složky výchovy, které mohly s ohledem na svůj charakter negativně ovlivnit délku doby zaměstnání a výdělků pečující osoby**, tj. kdy péče musela být zajišťována „na úkor“ možné pracovní aktivity. Nejvýznamnější dopad na pracovní kariéru má výchova dítěte zejména v jeho předškolním věku a v prvních letech povinné školní docházky. V pozdějším období jsou již děti samostatné, alespoň v tom směru, že není třeba z důvodu zajištění jejich výchovy přerušovat kariéru. Jeví se tedy přirozené, že výchovné má ze své podstaty náležet tomu z rodičů, který se výchově více věnoval právě v raném stadiu života dítěte, což bývá obvykle matka. Na druhé straně, byl-li takovou osobou otec, nic nebrání tomu, aby výchovné bylo přiznáno jemu.
- Skutečností, která může významněji ovlivnit rozsah výchovy, je svěření dítěte do výchovy soudem, typicky po rozvodu rodičů. V takovém případě je pro posouzení rozsahu výchovy v období po právní moci takového rozsudku rozhodné to, jakým způsobem byla péče mezi rodiče rozdělena. Jednalo-li se o **tzv. střídavou péči** (tj. péči rozdělenou rovnoměrně mezi otce i matku), je třeba za rozhodný považovat především stav, který panoval předtím. Rozsudky, jimiž došlo k rozdělení výchovy mezi rodiče dítěte, je třeba přiložit k žádosti o výchovné.
- V případě, že osobou, která výchovu zajišťovala v největším rozsahu, je např. **žena, která již zemřela**, zatímco muž, který výchovu zajišťoval v menším rozsahu, dosud žije a je poživitelem starobního důchodu, nemá tento muž nárok na výchovné, neboť nebyl osobou, která zajišťovala výchovu v největším rozsahu.
- V případě, že osobou, která výchovu zajišťovala v největším rozsahu, je **žena, která dosud nepobírá důchod**, zatímco muž, který výchovu zajišťoval v menším rozsahu, je již poživitelem starobního důchodu, nemá tento muž nárok na výchovné, neboť nebyl osobou, která zajišťovala výchovu v největším rozsahu. **Střídání osob, kterým výchovné náleží, je z principu vyloučeno**. Může k němu dojít pouze v případě, že se dodatečně ukáže, že osoba, které bylo výchovné původně přiznáno, pečovala o dítě v menším rozsahu než osoba, které o přiznání výchovného z titulu péče o totéž dítě nově žádá. V takovém případě však původní osobě bylo výchovné vypláceno neoprávněně a může jí vzniknout odpovědnost za přeplatek na dávatce, ve výjimečných případech i trestní odpovědnost.
- Dítětem se rozumí dítě vlastní nebo osvojené, a **též dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů** na základě rozhodnutí příslušného orgánu (např. soudu, orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo dřívějšího příslušného orgánu o svěření dítěte do péče budoucího osvojitele nebo do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem). Z toho vyplývá, že i **pěstounovi** (včetně pěstouna na přechodnou dobu) může vzniknout nárok na výchovné, pokud před datem přiznání důchodu splní zákonné podmínky, tj. pečuje o dítě v největším rozsahu po potřebnou dobu. Není přitom rozhodné, zda je pěstounem příbuzná nebo nepříbuzná osoba, podstatné je, že jde o dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů zákonem kvalifikovaným způsobem.
- Výchova dítěte se **prokazuje čestným prohlášením** a rodným listem dítěte nebo jiným dokladem o vztahu k dítěti (rodný list není třeba předkládat, lze-li údaj o vztahu k dítěti zjistit z informačního systému veřejné správy). Čestné prohlášení se podává na předepsaném tiskopise. V praxi je čestné

prohlášení součástí žádosti o přiznání výchovného. Text čestného prohlášení je formulován tak, aby z něj bylo možné co nejlépe určit, kdo pečoval o dítě ve větším rozsahu. Uvedení nepravdivých údajů do čestného prohlášení nebo zamlčení podstatných skutečností může vést k odpovědnosti za přeplatek. Součástí tiskopisu je prohlášení žadatele, že si je těchto případných důsledků vědom.

- Jde-li o důchody **přiznáváné v roce 2023** a později, je občan povinen v žádosti o přiznání starobního důchodu uvést, zda žádá o zvýšení procentní výměry starobního důchodu z důvodu výchovy dítě; není-li tato podmínka splněna, zvýšení za vychované dítě nenáleží. Čestné prohlášení o rozsahu výchovy je v těchto případech součástí žádosti o starobní důchod.
- Výchovné bude náležet i k důchodům **přiznaným a vypláceným před 1. 1. 2023**. Ženám, jimž byl důchodový věk stanoven s přihlédnutím k výchově dětí, se výchovné za příslušný počet dětí přiznalo bez žádosti, muži mají možnost požádat o přiznání výchovného v prekluzivní lhůtě 2 let od účinnosti zákona, tedy do 31. 12. 2024. Pokud se po automatickém přiznání výchovného ženě ukáže, že o dítě pečoval ve větším rozsahu muž, upraví se důchody tak, že ženě se výchovné do budoucna odejme a muži se zpětně přizná. Byl-li však ženě z titulu péče o dané dítě snížen důchodový věk podle úpravy účinné před 1. 1. 2023, neprovádí se přepočítání jejího důchodu.
- **K invalidním důchodům výchovné nenáleží**. V případě zániku nároku na řádný starobní důchod z důvodu souběhu s vyšším invalidním důchodem je možno výchovné přiznat až ve věku 65 let, kdy se invalidní důchod automaticky transformuje na důchod starobní (budou-li splněny zákonem stanovené podmínky).
- Je-li starobní důchod vyplácen pouze ve výši **poloviny** procentní výměry z důvodu souběhu s vyšším vdovským/vdoveckým důchodem, náleží výchovné i přesto v plné výši.
- Posouzení rozsahu výchovy spočívá na plátcí důchodu, tedy na ČSSZ, popř. na orgánu sociálního zabezpečení ministerstev vnitra, obrany nebo spravedlnosti. Plátce důchodu přitom vychází z údajů uvedených v čestném prohlášení.
- Případný **spor mezi pečujícími osobami** o uznání výchovy řeší okresní správa sociálního zabezpečení (OSSZ) ve speciálním správním řízení (tzv. řízení o uznání výchovy). Využije k tomu všechny důkazní prostředky, které jí správní řád nabízí, např. listiny nebo výslechy svědků. Jde o krajní řešení, proto je lepší, když jeho použití nebude nutné. Rozhodnutí OSSZ, resp. plátců důchodu jsou přezkoumatelná po správní i soudní linii.
- Do registru pojištěnců se uvádí nové údaje: jméno, příjmení, rodné číslo a datum narození dítěte, které se považuje za vychované, s údaji o osobě, u níž se toto dítě považuje za vychované (účinnost již od 9. 9. 2021).
- **Přehledné informace jsou k dispozici na stránkách MPSV (www.mpsv.cz)** – z úvodní stránky možno kliknout na banner „Výchovné 500 Kč od roku 2023“.

Zákon č. 330/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, některé další zákony

od 1. 1. 2022

Otcovská náleží 2 týdny, pokud nástup na otcovskou nastal v období 6 týdnů ode dne narození dítěte nebo ode dne převzetí dítěte do péče. Jde-li o narozené dítě, období se **prodlužuje o kalendářní dny, po které bylo dítě hospitalizováno** ze zdravotních důvodů na straně dítěte nebo matky dítěte, a které spadají do období 6 týdnů ode dne narození dítěte. Rozšiřují se podmínky nároku na ošetřovné o příbuzné v linii přímé (§ 772 občanského zákoníku) a sourozence zaměstnance nebo ošetřování manžela (manželky) zaměstnance, registrovaného partnera (registrované partnerky) zaměstnance, rodičů manžela (manželky)

nebo registrovaného partnera (registrované partnerky) zaměstnance. Upravuje se, že se i za ošetřovanou osobu pro účely dlouhodobého ošetřovného rozumí **fyzičká osoba v inkurabilním stavu**, který vyžaduje poskytování paliativní péče a dlouhodobé péče v domácím prostředí. Doba hospitalizace je zkrácena ze 7 na 4 kalendářní dny po sobě jdoucích.

V zákonech č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění tohoto zákona se nahrazují slova „jiného člena domácnosti“ slovy „ošetřování jiné fyzické osoby v případech uvedených v § 39 zákona o nemocenském pojištění.“

Nařízení vlády č. 35/2022 Sb., o druhém zvýšení důchodů v roce 2022

od 1. 6. 2022

Nařízení vlády č. 136/2022 Sb., o třetím zvýšení důchodů v roce 2022

od 1. 9. 2022

Z důvodu vysoké inflace dochází na základě ust. § 67 odst. 3, 10, 15 a 16 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, k **mimořádnému zvýšení důchodů v průběhu kalendářního roku**. Vyplácené důchody zvyšují od splátky důchodu splatné v pátém kalendářním měsíci následujícím po kalendářním měsíci, v němž růst cen dosáhl aspoň 5 %. Tímto pátým měsícem je měsíc červen 2022. Procentní výměry všech důchodů se **zvýšily o 8,2 % jejich dosavadní hodnoty**, a to od **červnové splátky** (nikoliv tedy již od 1. června s příslušným doplatkem). Důchody přiznávané v období od 1. června do konce roku 2022 se zvyšují ode dne jejich přiznání tak, že procentní výměra důchodu se zvyšuje o 8,2 % procentní výměry důchodu, která náleží ke dni, od něhož je důchod přiznán.

Od splátky důchodu splatné v září 2022 proběhla další mimořádná valorizace. Procentní výměry důchodů se **zvýšily o 5,2 % jejich dosavadní hodnoty**. I tato valorizace se týká také důchodů přiznaných v období od 1. září 2022 do 31. prosince 2022.

Zákon č. 26/2022 Sb., o mimořádném ředitelském volnu a mimořádném vzdělávání distančním způsobem pro období epidemie onemocnění COVID-19 a o změně zákona č. 520/2021 Sb., o dalších úpravách poskytování ošetřovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii onemocnění COVID-19

od 7. 2. 2022

Mimořádné ředitelské volno a mimořádné vzdělávání distančním způsobem **v celkovém rozsahu až 10 dnů se pro účely vzniku nároku na ošetřovné považují za mimořádné opatření při epidemii**.

Zákon č. 221/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1996 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

od 1. 8. 2022

V zákoně o důchodovém pojištění se **rozšiřuje okruh náhradních dob pojištění ohledně osob pečujících o nezletilé nezaopatřené dítě poskytujících nezprostředkovanou pěstounskou péči** a ohledně osob majících dítě ve svěřenectví podle občanského zákoníku, pokud toto dítě má nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, a to **nejdéle po dobu 2 let** od prvního dne kalendářního měsíce, za který příspěvek na úhradu potřeb dítěte poprvé náleží (podmínka nároku na příspěvek na úhradu potřeb dítěte se považuje za splněnou po dobu, po kterou tento příspěvek nenáleží z důvodu souběhu s důchodem nebo výživným stanoveným soudem). Doby takovéto účasti na pojištění jsou vyloučenými dobami.

Od 1. ledna 2022 do dne zániku pěstounské péče jsou účastny pojištění osoby pečující poskytující dítěti nezprostředkovanou pěstounskou péči, je-li těmto osobám **vyplácen příspěvek při pěstounské péči podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, pokud tyto osoby měly v den 31. prosince 2021 nárok na odměnu**

pěstouna podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Tato doba účasti na pojištění se rovněž považuje za náhradní dobu pojištění a za vyloučenou dobu.

Jde-li podle zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení o osoby, které pečují o dítě v případech uvedených v předchozích 2 odstavcích, vede Úřad práce České republiky v evidenci údaje potřebné pro provádění důchodového pojištění. Úřad práce České republiky zasílá ČSSZ prostřednictvím MPSV tyto údaje po uplynutí kalendářního roku.

Vyhláška č. 258/2022 Sb., kterou se mění vyhláška č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

od 1. 1. 2023

V souvislosti se zavedením výchovného se **zrušuje ust. § 4 vyhl. č. 284/1995 Sb.**, podle něhož platí:

„(1) Do doby péče o dítě potřebné ke splnění podmínky výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod (§ 32 odst. 4 zákona) se započítává též doba, po kterou žena nemohla o dítě osobně pečovat pro nemoc nebo proto, že dítě bylo ze zdravotních důvodů v ústavní péči.

(2) Podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod (§ 32 odst. 4 zákona) se považuje za splněnou též, pečovala-li žena o nezletilé dítě

a) od jeho narození do jeho úmrtí, pokud dítě zemřelo po dosažení šesti měsíců věku, nebo

b) aspoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného podle zákona pro vznik nároku na starobní důchod.“

Od roku 2023 budou pro účely uznání dítěte za vychované platit obecné podmínky stanovené v § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění (viz výše u výkladu k zákonu č. 323/2021 Sb.).

Nárok na tzv. řádný starobní důchod vzniká vždy objektivně. Jestliže nárok na starobní důchod **vznikne do konce roku 2022**, kdy platí pro posouzení výchovy speciální podmínky uvedené v § 4 vyhlášky č. 284/1995 Sb., zůstane tento nárok zachován i za účinnosti nové úpravy (tj. od 1. 1. 2023).

Pokud osoba (žena) na základě těchto „starých“ podmínek pro posouzení výchovy dítěte dosáhne důchodového věku ještě v roce 2022 (a k tomuto věku současně splní podmínku potřebné doby pojištění), vznikne jí k tomuto datu objektivně nárok na řádný starobní důchod. Jestliže tato žena požádá o přiznání řádného starobního důchodu od data vzniku nároku nebo od jiného data spadajícího do roku 2022, uzná se jí výchova i těch dětí, u kterých je splněna podmínka stanovená v § 4 vyhlášky. **Od lednové splátky roku 2023 se jí starobní důchod automaticky (paušálně) zvýší o výchovné odvozené od počtu dětí, které byly zohledněny pro účely stanovení jejího důchodového věku.** Stejně tak se „staré“ podmínky pro posouzení výchovy dítěte použijí pro ženy, které požádají o přiznání tzv. **předčasného starobního důchodu** od data spadajícího do roku 2022 a i těmto ženám se důchod od ledna 2023 zvýší automaticky o výchovné odvozené od počtu dětí, které byly zohledněny pro účely stanovení jejich důchodového věku.

Jestliže však nárok na starobní důchod (řádný či předčasný) do konce roku 2022 nevznikne, použijí se pro posouzení výchovy již nové podmínky – aplikace ust. § 4 vyhlášky zde již nepřichází v úvahu.

Jestliže nárok na řádný starobní důchod vznikne v roce 2022, kdy platí pro posouzení výchovy speciální podmínky uvedené v § 4 vyhlášky č. 284/1995 Sb., avšak **žena požádá o přiznání tohoto důchodu až od data spadajícího do roku 2023 nebo později** (což jí zákon nezakazuje), použijí se pro účely stanovení důchodového věku pravidla platná před 1. 1. 2023 (na základě těchto pravidel nárok na důchod objektivně vznikl), avšak pro účely posouzení nároku na výchovné se budou za vychované považovat pouze ty děti, u nichž jsou splněny podmínky požadované novou právní úpravou (ust. § 4 vyhlášky tedy nebude pro tento účel přicházet v úvahu, neboť přechodná ustanovení zákona č. 323/2021 Sb. umožňují přihlídnout k těmto dětem, jen pokud byl důchod přiznán před 1. 1. 2023).

<p>Zákon č. 358/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony</p>	<p>od 1. 12. 2022</p>
<p>V zákoně č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů se zakládá nárok na otcovskou (dávku otcovské poporodní péče) v dalších případech, a to pro pojištěnce, jestliže dítě, jehož je otcem, se narodilo mrtvé nebo zemřelo v období 6 týdnů ode dne narození. V zákoníku práce se v té souvislosti zavádí otcovská dovolená.</p>	
<p>Sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 320/2022 Sb., kterým se vyhláší zvýšení částky rozhodné pro účast zaměstnanců na nemocenském pojištění</p>	<p>od 1. 1. 2023</p>
<p>Vyhláší se navýšení tzv. rozhodného příjmu, tj. částky minimálního započitatelného příjmu ze zaměstnání za kalendářní měsíc, která musí být mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem sjednána, aby se jednalo o zaměstnání zakládající účast na nemocenském, a tedy i důchodovém pojištění. V souladu s ust. § 6 odst. 2 věty druhé zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, bude tato částka od roku 2023 činit 4 000 Kč (tj. 1/10 průměrné mzdy zaokrouhlená na celou pětisetkorunu dolů) namísto dosavadních 3 500 Kč platných od roku 2021. V období 2019 až 2020 činila rozhodná částka 3 000 Kč, v období 2012 až 2018 činila 2 500 Kč, předtím činila 2 000 Kč.</p>	
<p>Nařízení vlády č. 290/2022 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2021, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2021, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2023 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2023 a o zvýšení důchodů v roce 2023</p>	<p>od 1. 1. 2023</p>
<p>Výše všeobecného vyměřovacího základu (VVZ) za rok 2021 činí 38.294 Kč. Výše přepočítacího koeficientu (PK) pro úpravu VVZ za rok 2021 činí 1,0530. Průměrná mzda pro rok 2023 (VVZ roku 2021 x PK roku 2021) činí 40.324 Kč. Výše redukčních hranic (RH) pro stanovení VPZ v roce 2023: I. RH = 17.743 Kč; II. RH = 161.296 Kč. Základní výměra důchodu se od 1. ledna roku 2023 zvyšuje o 140 Kč na 4.040 Kč, procentní výměra důchodů přiznaných do konce roku 2022 se zvyšuje o 5,1 % její dosavadní hodnoty.</p>	
<p>Zákon č. 455/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony</p>	<p>od 1. 1. 2023</p>
<p>Do zákona o důchodovém pojištění se doplňují nová ust. § 37d a § 37e, která upravují zvláštní pravidla pro stanovení důchodového věku zdravotnických záchranářů a členů jednotky hasičského záchranného sboru podniku. Zaměstnáním zdravotnického záchranáře se rozumí zaměstnání, v němž jsou po 31. prosinci 1992 vykonávány práce člena výjezdové skupiny zdravotnické záchranné služby, operátora zdravotnického operačního střediska a pomocného operačního střediska zdravotnické záchranné služby a záchranáře horské služby (dále jen „zdravotnický záchranář“). Zaměstnáním člena jednotky hasičského záchranného sboru podniku se rozumí zaměstnání, v němž jsou po 31. prosinci 1992 vykonávány práce člena jednotky hasičského záchranného sboru podniku. Důchodový věk výše uvedených pojištěnců se stanoví tak, že od obecného důchodového věku odečte 30</p>	

kalendářních měsíců za prvních 4400 směn odpracovaných v uvedených zaměstnáních a 1 kalendářní měsíc za **každých dalších 74 směn** odpracovaných v těchto zaměstnáních; maximální snížení důchodového věku činí 60 měsíců. Směnou se pro tento účel rozumí 8 hodin výkonu práce – jde o jinou definici směny, než která se využívá pro pracovní právní účely.

Do zákona č. 582/1991 Sb. se doplňuje ust. § 37 odst. 4, které zavádí nové povinnosti zaměstnavatelů ve vztahu vykazování doby pojištění zdravotnických záchranářů a členů jednotky hasičského záchranného sboru podniku. Zaměstnavatelé jsou především povinni průběžně vystavovat na předepsaných tiskopisech **potvrzení o počtu směn odpracovaných při výkonu těchto zaměstnání a předkládat je spolu s ELDP** orgánům sociálního zabezpečení, s tím, stejnopis tohoto potvrzení předají zaměstnanci spolu se stejnopisem ELDP. Dále jsou povinni vystavit na předepsaných tiskopisech potvrzení o počtu směn odpracovaných při výkonu těchto zaměstnání v období od 1. ledna 1993 do 31. prosince 2022 a toto potvrzení do 31. prosince 2024 předložit příslušnému orgánu sociálního zabezpečení a zároveň předložit zaměstnanci stejnopis tohoto potvrzení; tuto povinnost mají i bývalí zaměstnavatelé (avšak s tím, že bývalému zaměstnanci nepředkládají stejnopis potvrzení).

Podle novely zákona č. 589/1992 Sb. se **pojistné hrazené zaměstnavatelem** za zaměstnance, kteří vykonávají výše uvedené profese, odvádí od ledna 2023 ve výši **zvýšené o dva procentní body**, v dalších letech se bude zvyšovat vždy o jeden procentní bod až na konečných pět procentních bodů (od roku 2026). Zvýšené pojistné se týká pouze faktického výkonu práce zdravotnického záchranáře nebo podnikového hasiče, odvádí se tedy jen ze mzdy (popř. mimořádných odměn) za práci, která se započítává pro snížení důchodového věku, tj. vykazuje se v rámci příslušného počtu směn podle § 37 odst. 4 písm. c) zákona č. 582/1991 Sb. Ostatní složky mzdy (náhrada mzdy za dovolenou, za překážky v práci, popř. jiné příjmy, které nejsou odměnou za práci) podléhají nižšímu odvodu pojistného.

Zákon dále přinesl **změny v podmínkách nároku na tzv. výchovné**, tedy zvýšení starobních důchodů o 500 Kč za každé vychované dítě. Podle novely náleží výchovné také k **tzv. transformovaným starobním důchodům** (tj. starobním důchodům, na které vznikne nárok k datu dosažení věku 65 let automatickou přeměnou z invalidního důchodu) bez ohledu na to, zda pojištěnec v minulosti získal potřebnou dobu pojištění pro nárok na řádný starobní důchod či nikoliv; o výchovné je v těchto případech třeba požádat, a to do dvou let od vzniku nároku na tento důchod. Ženám, kterým vznikl nárok na transformovaný důchod před 1. 1. 2023 se výchovné přiznává automaticky na základě počtu dětí uvedeného v základních registrech. Je-li starobní důchod krácen na polovinu procentní výměry pro souběh s vyšším vdovským/vdovečským důchodem, přiznává se výchovné v plné výši a na polovinu se krátí zbylá část procentní výměry.

Významnou změnou je **prodloužení uschovací doby u mzdových listů ze 30 let na 45 let** [§ 35a odst. 4 písm. d) zákona č. 582/1991 Sb.]. Cílem novely je nejen stanovit delší uschovací lhůtu pro nově vyhotovované doklady, ale též prodloužit dosavadní 30letou lhůtu pro archivaci dokladů vyhotovených v minulosti, pokud u nich dosavadní lhůta dosud neuplynula, resp. pokud byl posledním dnem této lhůty 31. prosinec 2022. Zaměstnavatelé jsou tedy povinni uschovávat tyto doklady i nadále, přestože lhůta 30 let, která platila v době jejich pořízení, uplyne; doklady je třeba archivovat **až do doby, kdy uplyne 45 let počínaje 1. lednem kalendářního roku následujícího po roce, kterého se týkají**. Pokud zaměstnavatel uchovává doklady, z nichž už dosavadní 30letá lhůta uplynula, avšak neuplynula lhůta 45letá, je vhodné, aby ani tyto doklady prozatím neskartoval.

Zákon dále upravuje postupy ke **snížení důchodů některým představitelům komunistického režimu** (tzv. prominenti). Jde o symbolické gesto – společensky uznanou přiměřenou paušální sankci (zadostiučinění) za to, že osoba v minulosti vykonávala činnosti, které relevantně významným způsobem aktivně podporovaly tehdejší režim, který byl později označen zákonem č. 198/1993 Sb. a dalšími zákony za zločinný, nelegitimní a zavrženíhodný. Zákon je proto zaměřen toliko na nejvyšší představitele institucí

udržujících a prohlubujících totalitní režim, nikoliv na všechny osoby, které v určitých liniích řízení vykonávaly činnost ve prospěch komunistického režimu. Okruh vrcholných představitelů byl stanoven tak, aby byl komplexně podchycen klíčový mocenský aparát komunistického totalitního režimu (včetně špiček prokuratury a třídní justice), žádná skupina prominentů nezůstala opomenuta a nevznikaly tak neodůvodněné rozdíly.

Návrh cílí např. na členy ÚV KSČ, vedoucí tajemníky regionálních výborů KSČ, členy vlád, předsedy národních shromáždění, předsedy některých národních výborů, předsedy nejvyšších soudů, generální prokurátory, plukovníky a generály působící např. ve složkách StB nebo v politických útvech armády, vedení Lidových milicí a další. Takové nastavení okruhu dotčených osob je důležité také z hlediska proveditelnosti. V případě příliš širokého osobního rozsahu by se výrazně zvýšilo riziko nepřiměřeně dlouhé doby potřebné pro identifikaci dotčených osob a pro realizaci sankce, což by v důsledku neodvratného přirozeného úbytku těchto osob vedlo k postupnému snížení společenského efektu navrženého opatření.

Pro snížení procentní výměry starobního důchodu je rozhodující, že představitel byl zařazen do seznamu vypracovaného Ústavem pro studium totalitních režimů podle § 113 zákona č. 582/1991 Sb. a tento Ústav vydal podle zákona 582/1991 Sb. potvrzení o funkci představitel a době výkonu funkce. Seznam konkrétních osob, kterých se nová úprava týká, zpracuje Ústav do 31. srpna 2023 a předá jej plátcům důchodu (ČSSZ a ministerstva vnitra, obrany a spravedlnosti) v elektronické podobě. Ti pak **od splátky důchodu splatné v březnu 2024 sníží procentní výměru jejich starobního důchodu** o 300 Kč za každý i započatý rok doby, po kterou byl pojištěnec představitel.

Zákon č. 71/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

od 20. 3. 2023

Od 1. června 2023 se upravuje u důchodů přiznaných **před a po 1. červnu 2023 zvýšení v mimořádném termínu**, tj. v červnu 2023. **Procentní výměry** důchodu se zvýšily **o 2,3 %** a zároveň o **pevnou částku 400 Kč**, která v případě souběhu nároku na výplatu více důchodů bude náležet jen jednou, a to k nejvyššímu důchodu. Podle obecného pravidla uvedeného v § 67 odst. 10 zákona o důchodovém pojištění by se procentní výměry důchodů musely zvýšit o 11,5 % jejich dosavadní hodnoty, což by bylo příliš nákladné.

Zákon č. 270/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

od 1. 10. 2023

od 1. 10. 2024

Od **1. 10. 2023** má pojištěnec nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku (**§ 31** zákona o důchodovém pojištění), jestliže získal potřebnou dobu pojištění pro nárok na tzv. řádný starobní důchod (tedy alespoň 35 let nebo alespoň 30 let, jde-li o čistě příspěvkové doby) a do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše **3 roky** (maximální doba předčasnosti se tedy zkracuje z dosavadních nejvýše 5 let na nejvýše 3 roky). Krácení za předčasnost je přísnější než u důchodů přiznaných do 30.9.2023 – **každé započaté 90denní období předčasnosti je nově penalizováno** částkou odpovídající vždy **1,5 %** výpočtového základu (dochází k zrušení mírnějších hodnot 0,9 % do 360. dne předčasnosti a 1,2 % od 361. do 720. dne předčasnosti). Procentní výměry trvale krácených starobních důchodů se budou valorizovat až od ledna kalendářního roku následujícího po roce, v němž pojištěnec dosáhne důchodového věku. Do té doby budou valorizovány pouze základní výměry. Vynětí procentních výměr předčasných důchodů z valorizace do doby dosažení důchodového věku se však

nebude týkat důchodů přiznaných přede dnem nabytí účinnosti nové úpravy.

Od **1. 10. 2024** dochází k dalšímu zpřísnění, kdy potřebná doba pojištění pro nárok na předčasný starobní důchod se prodlužuje na **40 let**, s tím, že některé náhradní doby pojištění se pro tento účel redukuje na 80 %, obdobně jako je tomu u řádného starobního důchodu.

Od **1. 10. 2023** se mění rovněž **obecná pravidla pro valorizaci důchodů**. Výpočet růstu cen bude nově odvozen pouze z indexu spotřebitelských cen za domácnosti důchodců – nebude se tedy provádět porovnání s obecnou inflací jako dosud. Při zvýšení se nově zohledňuje pouze **jedna třetina růstu reálné mzdy** (dosud se zohledňovala jedna polovina). Procentní výměry předčasných důchodů nebudou do dosažení důchodového věku valorizovány (jak je uvedeno výše).

Institut **valorizace v mimořádném termínu** je nahrazen následujícím mechanismem. Dojde-li v rozhodném období k růstu cen alespoň o 5 %, zvyšují se procentní výměry vyplácených důchodů o tolik procent, aby u průměrného starobního důchodu toto zvýšení odpovídalo **30 % tohoto růstu**, a to od července, pokud byl růst cen dosažen do konce února. Je-li podmínka růstu cen 5 % splněna v měsíci březnu až červnu, zvýší se procentní výměry od pátého kal. měsíce následujícím po měsíci, ve kterém k růstu cen došlo, tedy v měsících srpnu až listopadu. Současně, náleží k důchodu **dočasný přírůstek**, který se stanoví jednotnou částkou pro všechny důchodce odpovídající zvýšení průměrného starobního důchodu **rovněž o 30 % růstu cen**. Přírůstek se vyplácí bez žádosti, spolu s důchodem do prosince kal. roku, v němž přírůstek náleží. Dočasný přírůstek náleží i k předčasným důchodům, a to i v období před dosažením důchodového věku, kdy se jejich procentní výměra nevalorizuje. Dočasný přírůstek sice od 1. ledna následujícího kal. roku zanikne, avšak důchody budou od 1. ledna meziročně zvýšeny o plný růst cen (tj. o 100 % veškeré inflace za 12 měsíců vyhodnocovaného období) a o třetinu růstu reálné mzdy, takže příjmy důchodců budou meziročně i přes zánik dočasného přírůstku dostatečně navýšeny. Důchody tedy budou ve stejné výši, jako by dočasný přírůstek vůbec neexistoval a důchody byly zvýšeny pouze v lednu.

Nařízení vlády č. 286/2023 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2022, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2024 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2024 a o zvýšení důchodů v roce 2024 a stanovení zvýšení důchodu za vychované dítě pro rok 2024

od 1. 1. 2024

Výše všeobecného vyměřovacího základu (VVZ) za rok 2022 činí **40.638 Kč**.

Výše přepočítacího koeficientu (PK) pro úpravu VVZ za rok 2022 činí **1,0819**.

Průměrná mzda pro rok 2024 (VVZ roku 2022 x PK roku 2022) činí **43.967 Kč**.

Výše **redukčních hranic (RH)** pro stanovení VPZ v roce 2024: I. RH = **19.346 Kč**; II. RH = **175.868 Kč**.

U OSVČ vykonávajících **vedlejší** činnost je v r. 2024 rozhodnou částkou (příjem po odpočtu výdajů) pro vznik účasti na pojištění **105.520 Kč** (pro rok 2023 činil tento příjem 96.777 Kč). **Minimální měsíční** vyměřovací základ OSVČ **vedlejší** (po podání Přehledu za rok 2023) činí **4.471 Kč**, záloha činí (29,2 %), tj. **1.306 Kč**. **Minimální měsíční** vyměřovací základ OSVČ **hlavní** (po podání Přehledu za rok 2023) činí **12.192 Kč**, záloha činí (29,2 %), tj. **3.561 Kč**. **Minimální měsíční** vyměřovací základ při **hlavní** činnosti OSVČ, která v předchozích **20 kalendářních letech** (od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2023) **nepodnikala**, v roce 2024 činí **10.160 Kč**, záloha činí (29,2 %), tj. **2.967 Kč** (snížený minimální VZ náleží po dobu tří let). Vyměřovací základ pro OSVČ **v paušálním režimu** (zákon č. 540/2020 Sb.) v roce 2024 činí **14.021 Kč**, pojistné činí **4.095 Kč**.

Nejnižší vyměřovací základ pro pojistné na **dobrovolné důchodové pojištění** placené v r. 2024 je částka ve výši jedné čtvrtiny průměrné mzdy platné pro rok 2024, tj. **43.967/4 = 10.992 Kč** (v roce 2023 činil

10.081 Kč). **Minimální** pojistné činí 28 % z této částky, tj. **3.078 Kč** (v roce 2023 činilo 2.823 Kč).

Maximální vyměřovací základ pro rok **2024** činí 48-násobek průměrné mzdy (PM) – **2.110.416 Kč** (48 x 43.967 Kč). V roce 2023 činil 1.935.552 Kč (48 x 40.324 Kč), v roce 2022 činil 1.867.728 Kč (48 x 38.911 Kč), v roce 2021 činil 1.701.168 Kč (48 x 35.441 Kč), v roce 2020 činil 1.672.080 Kč (48 x 34.835 Kč), v roce 2019 činil 1.569.552 (48xPM), v roce 2018 činil 1.438.992 Kč (48xPM), v roce 2017 činil 1.355.136 Kč (48xPM), v r. 2016 činil 1.296.288 Kč (48xPM), v r. 2015 činil 1.277.328 Kč (48xPM), v r. 2014 činil 1.245.216 Kč (48xPM), v r. 2013 činil 1.242.432 Kč (48xPM), v r. 2012 činil 1.206.576 Kč (48xPM – zákon č. 220/2011 Sb.), v r. 2011 činil 1.781.280 Kč (72xPM – zák. č. 347/2010 Sb.), v r. 2010 činil 1.707.048 Kč (72xPM – zák. č. 362/2009 Sb.), v r. 2009 činil 1.130.640 Kč (48xPM), v r. 2008 činil 1.034.880 Kč (48xPM), předtím se neuplatnil.

Základní výměra důchodu se od 1. ledna roku 2024 zvyšuje o **360 Kč** na **4.400 Kč**, a **procentní výměry** důchodů se nezvyšují. **Výchovné** bude i v roce 2024 činit **500 Kč** za každé vychované dítě.

Nařízení vlády č. 287/2023 Sb., o zvýšení zvláštního příspěvku k důchodu

od 1. 1. 2024

Zvláštní příspěvek k důchodu byl v roce 2005 zaveden jako kompenzace za rušení nebo omezování dosavadních zvýhodnění účastníků odboje a osob účastných rehabilitace v oblasti dopravy (slevy z jízdného), telefonních služeb a lázeňských a rekreačních pobytů. V roce 2023 byla po delší době splněna tzv. valorizační podmínka (úhrnný index cen v pravidelné veřejné hromadné vnitrostátní železniční a autobusové dopravě, za vnitrostátní telefonní služby a za tuzemské lázeňské nebo rekreační pobyty vzroste aspoň o 5 %), proto se nařízením vlády dosavadní výše zvláštního příspěvku k důchodu zvyšuje od 1. ledna 2024 o **5,2 %** na částky 2 816 Kč (účastníci odboje) a 1 408 Kč (vdovy, vdovci) měsíčně.

Zákon č. 321/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

od 1. 12. 2023

od 1. 1. 2024

od 1. 7. 2025

Jde o tzv. **technickou novelu důchodových předpisů**, kdy cílem je především náprava některých nevyhovujících nebo překonaných ustanovení. Jde o následující změny, které jsou **účinné od 1. 1. 2024**:

- výslovně se stanoví právo žadatele o dávku změnit datum jejího přiznání během probíhajícího správního řízení,
- dává se orgánům sociálního zabezpečení výslovně možnost upustit od vymáhání bagatelních nebo zjevně nedobytných přeplatků na dávkách,
- upravují se ustanovení stanovující pravidla pro vyplácení důchodů a výpočet doplateků důchodu tak, aby reagovala na nově zaváděnou změnu výplatního období z tzv. klouzavého měsíce na měsíc kalendářní, zejména na skutečnost, že datum splatnosti nově nevyjadřuje počátek výplatního období,
- výslovně se stanoví právo dědiců na vstup do řízení o dávku důchodového pojištění v případě, že o dávce nebylo pravomocně rozhodnuto před smrtí oprávněného,
- zavádí se možnost vypořádání přeplatku na dávkách důchodového pojištění v dědictví, zemře-li osoba, která je objektivně odpovědná za vrácení neprávem vyplacených dávek, před tím, než je vydáno rozhodnutí o její povinnosti uhradit tento přeplatek,
- zavádí se pravidlo o přerušení běhu prekluzivní lhůty pro vymáhání přeplatku na dávce důchodového pojištění v situacích, kdy se prokáže, že tento přeplatek nastal v příčinné souvislosti s trestným činem příjemce důchodu,

- výslovně se umožňuje orgánům sociálního zabezpečení, aby tomu, kdo odpovídá za přeplatek na dávatel důchodového pojištění, povolily placení přeplatku ve splátkách.
- výslovně se stanoví, že důchod lze vyplácet na bankovní účet, **jen pokud podmínky pro vedení tohoto účtu jsou stanoveny tak, že z něj mohou být plátcům důchodu vráceny ty částky důchodu, na které oprávněnému z důvodu jeho úmrtí zanikl nárok**; pokud byl důchod poukázán na účet, který nesplňuje tyto podmínky, banka nesmí důchod připsat na účet příjemce důchodu a je povinna důchod neprodleně vrátit na účet, z něhož byla platba důchodu provedena
- byly-li na bankovní účet poukázány splátky důchodu, na které z důvodu úmrtí oprávněného zanikl nárok, je **banka povinna tyto splátky důchodu vrátit plátcům důchodu na jeho výzvu a nově je nesmí použít k úhradě svých pohledávek vůči majiteli účtu**; pokud byly tyto splátky důchodu zcela nebo zčásti použity ve prospěch jiných osob, sdělí banka plátcům důchodu jí známé údaje směřující k identifikaci těchto třetích osob s uvedením dne platby.

S účinností **od 1. 12. 2023** se zavádí **možnost podání žádosti o důchod online** a s tím související úprava místní příslušnosti okresní správy sociálního zabezpečení. Povinnost zavést do zákona možnost podat žádost o důchod zcela online souvisí se změnou evropské legislativy a vyplývá z nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2018/1724. Možnost online podání žádosti se rovněž zavádí z důvodu stále se zvyšujících požadavků na eGovernment a též připravenosti na mimořádné situace typu epidemie apod., kdy dochází k povinnému omezení fyzických kontaktů mezi osobami.

V praxi se proces online podání žádosti o důchod bude realizovat prostřednictvím nové speciální služby ePortálu ČSSZ, která bude interaktivní, intuitivní, proklientská, kooperující s databází ČSSZ, jako hlavním zdrojem informací zobrazovaných ztotožněným uživatelům ePortálu ČSSZ. Prostřednictvím nové služby bude umožněno podat tzv. I. část žádosti o důchod, včetně nezbytných příloh. Interaktivní nápovědy a kontroly obsažené v online žádosti v maximální možné míře zaručí, aby její podání bylo úplné, bez nutnosti jejího dalšího doplnění za osobní účasti žadatele na OSSZ.

Současně se **ruší závazná místní příslušnost OSSZ k sepsání žádosti o důchod** – občanu, který žádost o důchod podává online nebo i „klasicky“ (tj. za osobní účasti klienta) na OSSZ, se umožní vybrat si pro přijetí a vybavení žádosti v podstatě kteroukoliv OSSZ. Výběr lze omezit pouze ze závažných provozních důvodů.

S účinností **od 1. 7. 2025** se zavádí **změna výplatního období důchodů z tzv. klouzavého měsíce na měsíc kalendářní**. Sjednocují se tak pravidla výplaty dávek důchodového pojištění pro všechny důchodce bez ohledu na to, který orgán sociálního zabezpečení dávku vyplácí. Důchody, které vyplácí ČSSZ, proto budou nově vypláceny nikoli dopředu v pravidelných měsíčních lhůtách, jako je tomu dosud (od splatnosti do splatnosti, tj. např. od 6. dne kalendářního měsíce do 5. dne bezprostředně následujícího kalendářního měsíce), ale na běžný kalendářní měsíc, tj. od 1. dne kalendářního měsíce do jeho posledního dne, jako se podle současné právní úpravy vyplácí důchody příslušníkům ozbrojených sil. V této souvislosti se zúží okruh výplatních termínů z 13 na 5 a budou pro všechny důchodce soustředěny do první poloviny kalendářního měsíce. Dále odpadne potřeba poskytování tzv. doplateků valorizace za období od 1. ledna do dne předcházejícího datu splatnosti lednové splátky.

DALŠÍ PROJEDNÁVANÉ LEGISLATIVNÍ MATERIÁLY:

ST 475 – ZMĚNA ORGANIZAČNÍ STRUKTURY ČSSZ – účinnost je navržena od 1. ledna 2024

- dosavadní uspořádání z roku 1990, kdy existuje ČSSZ jako centrální orgán a na územní úrovni existuje v každém okrese OSSZ (celkem 77 samostatných státních orgánů s vymezenou zákonnou působností), v současné době již nevyhovuje
- na územní úrovni se navrhuje místo okresních správ zřídit **5 územních správ sociálního zabezpečení se sídlem v Praze, Plzni, Liberci, Brně a Ostravě**
- územní obvody jednotlivých územních správ by zahrnovaly území několika krajů, v rámci územních správ by působila **kontaktní pracoviště**, přičemž kontaktní pracoviště by bylo, s několika výjimkami, v každém okrese
- každý bude moci projednat svou záležitost, kdy je nutná jeho osobní přítomnost, na kontaktním pracovišti v tom okrese, v němž má bydliště – nedojde tedy ke snížení klientského komfortu
- pozměňovacím návrhem se navrhuje zřídit samostatný **Institut posuzování zdravotního stavu**, který by byl samostatným orgánem podřízeným ČSSZ a nezávislým na ÚSSZ.

ST 488 – KONSOLIDAČNÍ BALÍČEK (DPP) – účinnost je navržena od 1. července 2024

Přináší mj. zásadní změny v oblasti důchodového a nemocenského pojištění zaměstnanců pracujících na základě dohody o provedení práce (DPP):

- Pevná částka měsíčního limitu 10 tisíc Kč v rámci jednoho zaměstnavatele se upravuje na částku 25 % průměrné mzdy zaokrouhlenou na 500 Kč dolů (v roce 2024 půjde o 10 500 Kč)
- Plátcem je zaměstnavatel i za část pojistného hrazeného zaměstnancem
- Zaměstnavatel má všechny informace k dispozici a se zúčtováním mzdy zaměstnanci strhne jeho část pojistného ze mzdy ve výplatě

Nově se zavádí tzv. **kumulativní limit** z více zaměstnání u různých zaměstnavatelů

- Kumulativní limit bude stanoven ve výši 40 % průměrné mzdy zaokrouhlené na 500 Kč dolů (v roce 2024 půjde o 17 500 Kč)
- Zaměstnavatel bude povinen při uzavření DPP upozornit zaměstnance, že při překročení limitu příjmů od více zaměstnavatelů mu vzniká povinnost platit svou část pojistného; žádné jiné informační povinnosti zaměstnavatele ani zaměstnance nebudou zakotveny
- Bude jedno hlášení zaměstnavatele; po skončení kalendářního měsíce pošle zaměstnavatel ČSSZ (v datové větě) za každého zaměstnance identifikační údaje zaměstnance a výši příjmu zaměstnance za uplynulý kalendářní měsíc
- Oznámení o nástupu zaměstnance v případě DPP nebude zasíláno, v měsíčním hlášení o příjmu bude zaslán údaj o datu vzniku DPP, pokud v daném měsíci DPP vznikla
- ČSSZ po vyhodnocení součtu zúčtovaných příjmů zaměstnance od všech zaměstnavatelů oznámí všem zaměstnavatelům (kteří nepřekročili svůj individuální limit) i zaměstnanci vznik účasti na pojištění
- Po oznámení bude mít každý zaměstnavatel povinnost vyčíslit a zaplatit ČSSZ část pojistného, u které je plátcem zaměstnavatel (21,5 % + 2,1 % + 1,2 %) ve lhůtě do 30 dnů;
- V oznámení zaměstnanci sdělí ČSSZ částku pojistného, kterou má zaměstnanec zaplatit (6,5 % + 0,6 % zúčtovaného příjmu) včetně lhůty 30 dnů na zaplacení

- Při nezaplacení do 30 dnů začne od 31. dne nabíhat penále pro zaměstnance i zaměstnavatele
- ELDP za zaměstnance bude vyhotovovat *ex post* zaměstnavatel (každý zaměstnavatel svoji část)

ZVAŽOVANÉ ZMĚNY – DŮCHODOVÁ REFORMA 2023

Navrhovaná úprava navazuje na opatření v oblasti valorizace důchodů a výrazné snížení motivace k odchodu do předčasného starobního důchodu, která přinesl zákon č. 270/2023 Sb., a přináší soubor následujících opatření:

- zavedení mechanismu navazujícího hranici pro odchod do starobního důchodu na naději dožití,
- postupné parametrické úpravy směřující ke snižování relativní úrovně nově přiznávaných důchodů,
- zvýšení minimální procentní výměry starobního důchodu a invalidního důchodu pro invaliditu III. stupně na 10 % průměrné mzdy a tomu odpovídající adekvátní navýšení minimální procentní výměry u ostatních druhů důchodu,
- mírnější krácení tzv. předčasného starobního důchodu při získání 45 let pojištění,
- snížení věku potřebného pro vznik nároku na tzv. odložený starobní důchod,
- prodloužení lhůty pro obnovu nároku na vdovský/vdovecký důchod z 2 let na 5 let,
- hodnocení úspěšně dokončeného doktorského studia jako náhradní doby pojištění,
- zavedení fiktivních vyměřovacích základů pro osoby pečující o děti do 3 let a o závislé osoby,
- zavedení dobrovolného společného vyměřovacího základu manželů.

Zrušení zvyšování starobního důchodu za výdělečnou činnost vykonávanou souběžně s jeho pobíráním v plné výši a nahrazení tohoto benefitu okamžitou slevou na pojistném ve výši plného pojistného placeného zaměstnancem. Pracujícím důchodcům by tak vzrostla jejich čistá mzda o 6,5 % vyměřovacího základu, což pro ně může být silnějším motivačním prvkem. Odpadlo by každoroční žádání o zvýšení důchodu o nízkou částku a dlouhé čekání na rozhodnutí. Výhoda by se týkala i důchodců, kteří neodpracovali celých 360 dnů. Přeplatek na pojistném za dobu od přiznání důchodu do vydání rozhodnutí by vracela OSSZ.

Účinnost je navržena od 1. ledna 2025, 1. ledna 2026 a 1. ledna 2027.

Aktualizace: listopad 2023

NÁHRADNÍ DOBY POJIŠTĚNÍ

(§ 5 odst. 2 a § 102 odst. 3 až 6 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění zákona č. 221/2022 Sb.)

Pro účely nároku a výše důchodu se kromě dob výdělečné činnosti hodnotí i tzv. náhradní doby pojištění, tj. doby, během nichž se na osobu hledí jako na důchodově pojištěnou, přestože ona ani nikdo jiný za ni neodvádí pojistné do důchodového systému.

Do okruhu takto pojištěných osob patří podle ust. § 5 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění:

- (a) osoby vedené v evidenci Úřadu práce České republiky – krajské pobočky, popřípadě pobočky pro hlavní město Prahu (dále jen „krajská pobočka Úřadu práce“) jako uchazeči o zaměstnání po dobu, po kterou jim náleží podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci, a v rozsahu nejvýše 3 let též po dobu, po kterou jim tato podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci nenáleží, s tím, že tato doba 3 let se zjišťuje zpětně ode dne vzniku nároku na důchod, doba, po kterou podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci nenáležela před dosažením věku 55 let, se do ní započítává v rozsahu nejvýše 1 roku, a nezapočítává se do ní jiná náhradní doba pojištění nebo doba pojištění, které se kryjí s dobou, po kterou je osoba vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání; za dobu, po kterou náleží podpora v nezaměstnanosti, se přitom považuje též doba, po kterou se podpora v nezaměstnanosti neposkytuje z důvodu, že osobě vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání přísluší odstupné, odbytné nebo odchodné,
- (b) osoby se zdravotním postižením zařazené v teoretické a praktické přípravě pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost,
- (c) osoby pečující osobně o dítě ve věku do 4 let,
- (d) osoby pečující osobně o osobu mladší 10 let, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni I (lehká závislost), nebo o osobu, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), pokud spolu žijí v domácnosti; podmínka domácnosti se nevyžaduje, jde-li o blízkou osobu nebo asistenta sociální péče podle § 83 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb.,
- (e) poživatelé invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně [§ 39 odst. 2 písm. c) zákona o důchodovém pojištění] z českého pojištění, a to do dosažení věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod podle § 32 téhož zákona; za poživatele invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně se pro účely účasti na pojištění považují též osoby, které nepobírají tento důchod, avšak splňují podmínky nároku na tento důchod a pobírají výsluhový příspěvek podle zvláštních zákonů,
- (f) osoby po skončení výdělečné činnosti, která zakládala jejich účast na nemocenském pojištění podle zákona o nemocenské pojištění, po dobu trvání dočasné pracovní neschopnosti, kterou si nepřivodily úmyslně, pokud tato dočasná pracovní neschopnost vznikla v době této výdělečné činnosti nebo v ochranné lhůtě podle zvláštního právního předpisu, po dobu karantény nařízené podle zvláštního právního předpisu v době této výdělečné činnosti nebo v ochranné lhůtě podle zvláštního právního předpisu, po dobu trvání podpůrní doby u ošetrovného, dlouhodobého ošetrovného a u dávky otcovské poporodní péče a po dobu trvání podpůrní doby u peněžité pomoci v mateřství v období před porodem,
- (g) osoby, kterým je poskytována zvláštní ochrana a pomoc na základě zákona upravujícího zvláštní ochranu svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, pokud podle vyjádření orgánu příslušného k poskytování zvláštní ochrany a pomoci nemohou vykonávat výdělečnou činnost,
- (h) osoby pečující o nezletilé nezaopatřené dítě poskytující nezprostředkovanou pěstounskou péči a osoby mající dítě ve svěřectví podle § 953 občanského zákoníku, pokud toto dítě má nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, a to nejdéle po dobu 2 let od prvního dne kalendářního měsíce, za který příspěvek na úhradu potřeb dítěte poprvé náleží; podmínka

nároku na příspěvek na úhradu potřeb dítěte se považuje za splněnou po dobu, po kterou tento příspěvek nenáleží z důvodu souběhu s důchodem nebo výživným stanoveným soudem.

Podle **ust. § 102 odst. 3 až 6** zákona o důchodovém pojištění do tohoto okruhu dále patří:

- (a) osoby konající civilní službu (do 31. prosince 2004),
- (b) osoby, které se soustavně připravují na budoucí povolání studiem na střední škole nebo vysoké škole v ČR, a to po dobu prvních šesti let tohoto studia po dosažení věku 18 let (do 31. prosince 2009),
- (c) osoby konající vojenskou službu v ozbrojených silách České republiky, které nejsou vojáky z povolání (do 30. června 2016),
- (d) od 1. ledna 2022 do dne zániku pěstounské péče osoby pečující poskytující dítěti nezprostředkovanou pěstounskou péči, je-li těmto osobám vyplácen příspěvek při pěstounské péči podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, pokud tyto osoby měly v den 31. prosince 2021 nárok na odměnu pěstouna podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Ve vztahu k započítatelnosti náhradních dob pojištění je nutné mít na zřeteli následující: Podmínkou pro to, aby se tyto doby účasti na pojištění hodnotily jako náhradní doby pojištění, je, že doba „čistého“ (tj. placeného) pojištění **trvala alespoň 1 rok.**

Další podmínkou hodnocení je, že tyto doby byly (s výjimkou doby uvedené v § 5 odst. 2 písm. g) zákona o důchodovém pojištění) získány na území České republiky. Podmínkou pro to, aby se výše uvedené doby hodnotily po 31. prosinci 2011 jako náhradní doba pojištění, je, že pojištěnec po dobu trvání této účasti byl v České republice účasten důchodového pojištění z jiného důvodu, nemocenského pojištění nebo zdravotního pojištění anebo, bydlel-li v České republice, jako poživatel důchodu nebo rodinný příslušník odvozoval své nároky ze zdravotního pojištění v jiném členském státě Evropské unie; za účast na zdravotním pojištění v České republice se však pro tyto účely nepovažuje taková účast na tomto zdravotním pojištění, která je pouze odvozeným nárokem rodinného příslušníka z účasti jiné osoby na tomto pojištění (§ 12 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění).

Muži i ženy pečující po 30. 6. 2007 o děti do 4 let věku, prokazují dobu této péče formou čestného prohlášení, které je třeba ve smyslu ust. § 85 odst. 4 zákona č. 582/1991 Sb., ve znění zákona č. 152/2007 Sb., učinit na OSSZ/PSSZ při sepisování žádosti o důchod, a to na předepsaném tiskopise (péče je přitom započítatelná tomu z rodičů, který zajišťoval péči o dítě ve větším rozsahu).

Pro stanovení výše důchodu se náhradní doby pojištění hodnotí až od dovršení 18. roku věku a nehodnotí se ty náhradní doby, které byly získány již po dni vzniku nároku na důchod.

S výjimkou vojenské služby, péče o děti a péče o závislé osoby, se všechny náhradní doby pojištění získané do 31. 12. 2009 započítávají pro stanovení výše důchodu jen v rozsahu 80 %. Náhradní doby plynoucí od 1. 1. 2010 (s výjimkou zmíněných tří) se již započítávají v rozsahu 80 % i pro nárok na starobní důchod.

V případě starobních důchodů, na které vzniká nárok v roce 2019 a později, se pro účely nároku na tyto důchody redukuje na 80 % i náhradní doby získané před 1. 1. 2010.

DOBROVOLNÉ DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ

(§ 6 odst. 1 a 2 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění **zák. č. 259/2017 Sb.** – účinnost od **1. 2. 2018**)

Dobrovolná účast na důchodovém pojištění je, s účinností **od 1. 1. 1996**, umožněna osobám starším 18 let, které podaly přihlášku k účasti na tomto pojištění. Týká se to uchazečů o zaměstnání, studentů a osob výdělečně činných v cizině. K dobrovolné účasti na pojištění se mohou přihlásit nezaměstnaní, kterým již uplynulo období, které se ve smyslu ust. § 5 odst. 2 písm. a) zákona o důchodovém pojištění započítává jako náhradní doba pojištění.

Od 1. 1. 2003, tj. od účinnosti zákona č. 198/2002 Sb., mohou být dále účastni dobrovolného důchodového pojištění osoby, které vykonávají dlouhodobou dobrovolnickou službu na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací.

Od 1. 1. 2009, tj. od účinnosti zákona č. 189/2006 Sb., mohou být dále účastny dobrovolného důchodového pojištění osoby, které v České republice vykonávají činnost ve prospěch zahraničního zaměstnavatele, jde-li o osoby uvedené v § 5 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění.

Od 19. 9. 2009 zákon č. 303/2009 Sb. dále doplňuje možnost účasti na dobrovolném důchodovém pojištění poslancům Evropského parlamentu zvolených na území ČR.

Od 1. 1. 2010, tj. od účinnosti zákona č. 306/2008 Sb., mohou být dále účastny dobrovolného důchodového pojištění osoby, jestliže se účast na pojištění týká doby jejich pobytu v cizině, po kterou následovaly svého manžela, který v cizině působil v diplomatických službách České republiky.

Od 1. 1. 2015, tj. od účinnosti zákona č. 250/2014 Sb., mohou být dále účastny dobrovolného důchodového pojištění osoby, jestliže se účast na pojištění týká doby jejich pobytu v cizině, pokud následovaly do místa vyslání k výkonu práce v zahraničí nebo k výkonu služby v zahraničí svého manžela nebo registrovaného partnera, který je státním zaměstnancem podle zákona o státní službě nebo jiným zaměstnancem organizační složky státu, se souhlasem této organizační složky státu. Podmínkou dále je, že doprovázející osoba nemá příjem ze závislé činnosti ani není osobou samostatně výdělečně činnou ani není osobou vykonávající obdobnou činnost podle práva cizího státu, do kterého byli jejich manželé nebo registrovaní partneři vysláni k výkonu zaměstnání v zahraničí nebo k výkonu služby v zahraničí.

Nezaměstnaní a studenti mohou pojistné za dobu dobrovolného důchodového pojištění uhradit kdykoliv v budoucnu. Totéž platí pro účast na pojištění osoby, která následovala manžela, který v cizině působil v diplomatických službách ČR (nejdříve však od 1. 1. 2010) a osoby, která následovala do zahraničí manžela/registrovaného partnera, který je státním zaměstnancem podle zákona o státní službě nebo jiným zaměstnancem organizační složky státu (nejdříve však od 1. 1. 2015).

Při výdělečné činnosti v cizině, případně v ČR ve prospěch zahraničního zaměstnavatele a při výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby, se umožňuje pojistné doplatit nejvýše dva roky nazpět od podání přihlášky k tomuto pojištění (u dobrovolnické služby nejdříve od 1. 1. 2003, u osob, které vykonávají v ČR činnost ve prospěch zahraničního zaměstnavatele, nejdříve od 1. 1. 2009).

K dobrovolnému důchodovému pojištění bez uvedení důvodu se dále mohou přihlásit i všechny ostatní osoby starší 18 let (ust. § 6 odst. 2 ZDP). Pojistné je přitom možné doplatit pouze za dobu jednoho roku nazpět od podání přihlášky k tomuto typu pojištění a celková účast na tomto pojištění je **možná nejvýše v rozsahu 15 let** (před 1. 1. 2014 platil maximální rozsah 10 let). Od 1. 2. 2018 je další podmínkou takové účasti na pojištění to, že **doba účasti na českém důchodovém pojištění z titulu výkonu výdělečné činnosti získaná přede dnem podání této přihlášky trvala aspoň 1 rok**.

Jednotlivé druhy důchodů

(podle právního stavu účinného v roce 2023 a 2024 – zákon č. 155/1995 Sb., ve znění zákona č. 220/2011 Sb., zákona č. 267/2014 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 213/2016 Sb., zákona č. 203/2017 Sb., zákona č. 148/2017 Sb., zákona č. 323/2021 Sb., zákona č. 455/2022 Sb. a **zákona č. 270/2023 Sb.**)

Z důchodového pojištění se poskytují tyto důchody:

- ❖ starobní
- ❖ invalidní
- ❖ vdovský a vdovecký
- ❖ sirotčí

Důchod starobní

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále též **zdp**) rozlišuje následující druhy starobního důchodu:

1. Starobní důchod podle

§ 29 odst. 1) zdp

Nárok na důchod vzniká splněním pozdější z těchto podmínek:

- získání potřebné doby pojištění
- dosažení důchodového věku.

S účinností od 1. 1. 2010 dochází k prodlužování **potřebné doby pojištění** (do 31. 12. 2009 postačovalo 25 let) pro získání nároku na tento typ tzv. „řádného“ starobního důchodu. Potřebná doba pojištění se postupně prodlužuje až na celkových 35 let:

kalendářní rok dosažení důchodového věku	potřebná doba pojištění činí:
před rokem 2010	25 let
v roce 2010	26 let
v roce 2011	27 let
v roce 2012	28 let
v roce 2013	29 let
v roce 2014	30 let
v roce 2015	31 let
v roce 2016	32 let
v roce 2017	33 let
v roce 2018	34 let
po roce 2018	35 let

Důchodový věk (viz ust. § 32 odst. 2 zdp) pojištěnců narozených po roce 1935 je stanoven v tabulce důchodového věku, která je přílohou k zákonu č. 155/1995 Sb., **ve znění zákona č. 203/2017 Sb.** (viz tabulka v příloze).

§ 29 odst. 2) zdp

Pojištěnec má nárok na starobní důchod též, jestliže nesplnil podmínky podle odstavce 1, ale splnil podmínky uvedené v následující tabulce:

potřebný věk v roce	doba pojištění
65 let před rokem 2010	15 let
důchodový věk muže stejného data narození + 5 let v roce 2010	16 let (není možné)
důchodový věk muže stejného data narození + 5 let v roce 2011	17 let
důchodový věk muže stejného data narození + 5 let v roce 2012	18 let
důchodový věk muže stejného data narození + 5 let v roce 2013	19 let
důchodový věk muže stejného data narození + 5 let po roce 2013	20 let

§ 29 odst. 3) zdp

Pojištěnec, který nesplňuje podmínky stanovené v odstavci 1, má nárok na starobní důchod též, jestliže dosáhl důchodového věku po roce 2014 a získal aspoň **30 let tzv. „čisté“** doby pojištění. Pojištěnec, který nesplňuje podmínky stanovené v odstavci 2, má nárok na starobní důchod též, jestliže dosáhl věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození, a získal aspoň 15 let tzv. „čisté“ doby pojištění. Tzv. „čistou“ dobou pojištění jsou míněny doby pojištění uvedené v ust. § 11 a § 13 odst. 1. zdp, tj. doby spojené s povinností placení pojistného (nezohledňují se tedy pro tento účel náhradní doby pojištění).

Výše

Výše základní výměry starobního důchodu do 31. 12. 2023 činí 4.040 Kč, **od 1. 1. 2024 činí 4.400 Kč** měsíčně. Výše procentní výměry starobního důchodu činí za každý celý rok doby pojištění získané do vzniku nároku na tento důchod podle § 29 odst. 1, odst. 2 a 3 zdp **1,5 %** výpočtového základu.

Výše procentní výměry starobního důchodu se na žádost zvyšuje ode dne, od něhož se tento důchod přiznává, za každé dítě, které pojištěnec vychoval. **Zvýšení za 1 vychované dítě činí od 1. ledna 2023 i od 1. ledna 2024 částku 500 Kč měsíčně.**

Za dobu výdělečné činnosti **po vzniku nároku** na starobní důchod podle § 29 odst. 1 a 3 zdp (za předpokladu, že není vyplácen starobní ani invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně), se starobní důchod zvyšuje za každých 90 kalendářních dnů o **1,5 % výpočtového základu** (blíže viz ust. § 33 a § 34 zdp). Pojem „výpočtový základ“ je definován v ust. § 15 až 19 zdp. Výše procentní výměry nemůže být nižší než 770 Kč.

§ 29 odst. 4) zdp

Pojištěnec, který nesplňuje žádné z podmínek uvedených v odstavcích 1 až 3, má nárok na starobní důchod, pokud dosáhl věku 65 let a splnil zákonem stanovené podmínky pro nárok na invalidní důchod (viz dále).

Výše procentní výměry starobního důchodu podle § 29 odst. 4 zdp závisí na stanoveném stupni invalidity. Jde-li o invaliditu **I. stupně**, činí **0,5 %** výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění získané do vzniku nároku na tento důchod a jde-li o invaliditu **II. stupně**, činí **0,75 %** výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění získané do vzniku nároku na tento důchod. Jde-li o invaliditu **III. stupně**, činí výše procentní výměry **1,5 %** výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění získané do vzniku nároku na tento důchod.

§ 61a zdp

Jedná se o starobní důchod „transformovaný“ z důchodu invalidního. Nárok na invalidní důchod zaniká dnem, kterým jeho poživatel dosáhl věku 65 let; tímto dnem vzniká tomuto poživateli nárok na starobní důchod. Nárok na starobní důchod podle § 61a zdp nevylučuje nárok na starobní důchod podle § 29 odst. 1, 2 nebo 3 zdp.

Starobní důchod dle § 61a zdp náleží ve výši, v jaké náležel dosavadní invalidní důchod. Výše procentní výměry tohoto starobního důchodu se **na žádost zvýší ode dne, od něhož tento starobní důchod náleží, o 500 Kč za každé vychované dítě**; žádost o toto zvýšení se podává nejpozději do 2 let ode dne vzniku nároku na tento důchod; nebyla-li tato žádost podána v této lhůtě, zvýšení za vychované dítě nenáleží.

2. Starobní důchod podle § 37b a násl., 74, 74a, 76 a 94 zdp a podle NV č. 363/2009 Sb.

Pro určitý okruh pojištěnců, kteří odpracovali stanovenou dobu v zaměstnání, které bylo podle předpisů platných do 31. 12. 1992 zařazeno do I. pracovní kategorie (jde zpravidla o muže, týká se to však i žen), zůstává i zachována snížená hranice důchodového věku. Blíže viz ust. **§ 74** (věkovou hranici pro odchod do důchodu 55 až 59 let v těchto případech upravuje § 21 a § 174 zákona č. 100/1988 Sb., ve znění zákona č. 235/1992 Sb.), **§ 74a, § 76 zdp**. Sníženou hranici důchodového věku mají také osoby, které v minulosti do roku 1945 vykonávaly odbojovou činnost. Blíže viz ust. **§ 94 zdp**. Pro obě tyto skupiny platí, že musí získat ke dni dovršení sníženého důchodového věku potřebnou dobu pojištění uvedenou výše u ust. § 29 zdp.

S účinností od 1. 10. 2016 se poskytuje **starobní důchod náležející podle ust. § 37b zdp** pojištěncům, kteří před 1. říjnem 2016 začali vykonávat zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech a současně v tomto zaměstnání odpracovali celkem aspoň

- a) 3 300 směn, popřípadě, jde-li o zaměstnání v hlubinném hornictví v uranových dolech, 2 200 směn, nebo
- b) 3 081 směn, pokud zaměstnání v hlubinném hornictví skončilo z důvodu dosažení nejvyšší přípustné expozice, popřípadě, jde-li o zaměstnání v hlubinném hornictví v uranových dolech, 1 981 směn, pokud toto zaměstnání skončilo z důvodu dosažení nejvyšší přípustné expozice.

Důchodový věk pojištěnce uvedeného v § 37b zdp se stanoví tak, že od důchodového věku stanoveného podle § 32 zdp se odečte 7 let; při stanovení důchodového věku tohoto pojištěnce se u žen postupuje stejně jako u mužů stejného data narození.

S účinností od 1. 1. 2023 jsou do zdp doplněna nová **ust. § 37d a § 37e**, která upravují zvláštní pravidla pro stanovení důchodového věku osob, které vykonávaly zaměstnání

- a) **zdravotnického záchranáře**, jímž se rozumí zaměstnání, v němž jsou po 31. prosinci 1992 vykonávány práce člena výjezdové skupiny zdravotnické záchranné služby, operátora zdravotnického operačního střediska a pomocného operačního střediska zdravotnické záchranné služby a záchranáře horské služby,
- b) **člena jednotky hasičského záchranného sboru podniku**, jímž se rozumí zaměstnání, v němž jsou po 31. prosinci 1992 vykonávány práce člena jednotky hasičského záchranného sboru podniku.

Důchodový věk výše uvedených pojištěnců se stanoví tak, že od obecného důchodového věku odečte

- 30 kalendářních měsíců za prvních 4 400 směn (cca 20 let) odpracovaných v uvedených zaměstnáních a
- 1 kalendářní měsíc za každých dalších 74 směn odpracovaných v těchto zaměstnáních; maximální snížení důchodového věku činí 60 měsíců. Směnou se pro tento účel rozumí 8 hodin výkonu práce.

Výše těchto důchodů se stanoví shodně jako u starobního důchodu dle § 29 odst. 1 a 3 zdp, případně s některými odchylkami uvedenými v příslušných dalších ustanoveních zdp.

3. Starobní důchod podle § 31 zdp, tzv. „předčasný starobní důchod tříletý“

Nárok na tento důchod vzniká pouze v případě, že pojištěnec získal potřebnou dobu pojištění stanovenou podle ust. § 29 odst. 1 nebo 3 písm. a) zdp (viz výše) a **do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše 3 roky. Od 1. 10. 2024 bude činit potřebná doba pojištění pro vznik nároku 40 let, s tím, že náhradní doby pojištění se do této doby započítávají v rozsahu § 29 odst. 5 zdp.**

Tento typ starobního důchodu lze přiznat **nejdříve ode dne podání žádosti** o jeho přiznání. V praxi se však připouští přiznání důchodu o data, kdy je podán tiskopis „Uplatnění nároku na dávku důchodového pojištění“, je-li pak žádost sepsána do 6 měsíců.

Výše

Výše základní výměry starobního důchodu do 31. 12. 2023 činí 4.040 Kč, **od 1. 1. 2024 činí 4.400 Kč** měsíčně. Výše procentní výměry starobního důchodu se stanoví podle obecných zásad (§ 34 odst. 1 zdp) s tím, že **od 1. 10. 2023** se tato výše snižuje **o 1,5 %** výpočtového základu za každých i započatých 90 kalendářních dnů z doby ode dne, od kterého se přiznává starobní důchod, do dosažení důchodového věku (tzv. období předčasnosti). U důchodů přiznaných od data spadajícího do období **do 30. 9. 2023** je krácení mírnější – do 360. dne předčasnosti činí pouze 0,9 % výpočtového základu a od 361. do 720. dne předčasnosti činí 1,2 % výpočtového základu za každých i započatých 90 dnů; **výše nesmí být nižší než 770 Kč.**

Po dovršení důchodového věku se takto přiznaný starobní důchod nepřepočítává.

Procentní výměry předčasných starobních důchodů, na které vzniká nárok po 30. 9. 2023, se zvyšují až od ledna kalendářního roku následujícího po kalendářním roce, v němž poživatel tohoto důchodu dosáhne důchodového věku; do té doby se u tohoto typu důchodu zvyšuje pouze základní výměra.

Zvyšování starobního důchodu při výkonu výdělečné činnosti po vzniku nároku

Od 1. 1. 2010 není pro nárok na výplatu starobního důchodu rozhodující, zda poživatel starobního důchodu pracuje v pracovněprávním vztahu sjednaném na dobu určitou či neurčitou. Uvedené se nevztahuje na „předčasné“ starobní důchody vyplácené v období do dosažení důchodového věku – zde i nadále platí, že výplata při výkonu výdělečné činnosti zakládající účast na důchodovém pojištění nenáleží vůbec.

Občan, který splnil podmínky nároku na starobní důchod podle ust. § 29 odst. 1 nebo 3 zdp (od 1. 1. 2011 se tato možnost vztahuje i na poživatele předčasného starobního důchodu podle § 31 zdp, kteří již dosáhli důchodového věku), má možnost požádat o jeho vyplácení ve výši jedné poloviny. V takovém případě se při výkonu výdělečné činnosti zvyšuje důchod **za každých odpracovaných 180 dnů o 1,5 % výpočtového základu.**

Je-li u poživatelů důchodů uvedených v předchozím odstavci vykonávána výdělečná činnost při pobírání důchodu v plné výši, náleží za výdělečnou činnost vykonávanou po 31. 12. 2009 **zvýšení o 0,4 % výpočtového základu** (původního, z něhož byl důchod vyměřen) **za každých 360 dnů výdělečné činnosti.**

Důchod invalidní

Zákon již od 1. 1. 2010 nerozlišuje dva druhy invalidního důchodu (plný a částečný invalidní) ale pouze jedinou dávku, invalidní důchod, jehož výše se stanovuje podle stupně poklesu pracovní schopnosti. Invalidním se člověk stává, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nastal pokles jeho pracovní schopnosti alespoň o 35 %.

Jestliže pracovní schopnost pojištěnce poklesla

- nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %, jedná se o invaliditu prvního stupně,
- nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %, jedná se o invaliditu druhého stupně,
- nejméně o 70 %, jedná se o invaliditu třetího stupně.

Pro získání nároku na invalidní důchod je ve většině případů třeba kromě invalidity splnit podmínku potřebné doby pojištění. Tato doba činí u pojištěnce ve věku

- do 20 let méně než jeden rok,
- od 20 let do 22 let jeden rok,
- od 22 let do 24 let dva roky,
- od 24 let do 26 let tři roky,
- od 26 let do 28 let čtyři roky a
- nad 28 let pět roků.

Potřebná doba pojištění pro nárok na invalidní důchod se zjišťuje z období před vznikem invalidity, a jde-li o pojištěnce ve věku nad 28 let, **z posledních deseti roků před vznikem invalidity**. U pojištěnce staršího 38 let, který nezískal 5 roků v posledních 10 letech pojištění, vznikne nárok na invalidní důchod také v případě, že pojištěnec získá v období posledních 20 let před vznikem invalidity 10 roků pojištění (ust. § 40 odst. 2 zdp).

Nárok na invalidní důchod ze zákona zaniká dosažením věku 65 let. Invalidní důchod vyplácený ke dni dovršení 65 let věku se mění na starobní důchod a tento nadále náleží ve výši původně vypláceného důchodu invalidního.

Výše

Výše základní výměry invalidního důchodu do 31. 12. 2023 činí 4.040 Kč, **od 1. 1. 2024 činí 4.400 Kč** měsíčně. Výše procentní výměry invalidního důchodu za každý celý rok doby pojištění (včetně tzv. dopočtené doby) činí:

- 0,5 %** výpočtového základu měsíčně, jde-li o invalidní důchod pro invaliditu **prvního stupně**,
- 0,75 %** výpočtového základu měsíčně, jde-li o invalidní důchod pro invaliditu **druhého stupně**,
- 1,5 %** výpočtového základu měsíčně, jde-li o invalidní důchod pro invaliditu **třetího stupně**.

Důchod vdovský, vdovecký

Vdova (vdovec) má nárok na vdovský (vdovecký) důchod po manželovi (manželce), který (která) byl(a) poživitelem(kou) starobního nebo invalidního důchodu, nebo splnil(a) ke dni smrti podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo podmínky nároku na starobní důchod, a nebo zemřel(a) následkem pracovního úrazu.

Vdovský (vdovecký) důchod náleží po dobu jednoho roku od smrti manžela (manželky).

Po uplynutí jednoho roku od smrti manžela (manželky) náleží vdovský (vdovecký) důchod, jestliže vdova (vdovec)

- pečuje o nezaopatřené dítě,
- pečuje o dítě, které je závislé na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) nebo stupni IV (úplná závislost),
- pečuje o svého rodiče nebo rodiče zemřelého manžela, který s ní žije v domácnosti a je závislý na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) nebo stupni IV (úplná závislost),
- je invalidní ve třetím stupni,

- dosáhla(l) alespoň věku o 4 roky nižšího, než činí důchodový věk stanovený podle § 32 zdp pro muže stejného data narození nebo důchodového věku, je-li důchodový věk nižší.

Nárok na vdovský (vdovecký) důchod vznikne znovu, dojde-li ke splnění některé z těchto podmínek do **2 roků** po zániku nároku na vdovský (vdovecký) důchod. Avšak u vdovských (vdoveckých) důchodů, na které vznikl nárok před 1. 1. 2012, činí lhůta pro obnovu nároku **5 roků** po zániku původního nároku.

Výše

Výše základní výměry vdovského/vdoveckého důchodu do 31. 12. 2023 činí 4.040 Kč, **od 1. 1. 2024** činí **4.400 Kč** měsíčně. Procentní výměra vdovského/vdoveckého důchodu činí 50 % procentní výměry důchodu zemřelého manžela. Při souběhu dvou důchodů, např. starobního a vdovského, náleží jen jedna základní výměra, procentní výměra vyššího důchodu se poskytuje v plné výši, procentní výměra nižšího důchodu ve výši jedné poloviny.

Důchod sirotčí

Na sirotčí důchod má nárok nezaopatřené dítě (pojem nezaopatřené dítě definuje § 20 odst. 3 zdp) zemřeli rodič (osvojitel) dítěte, nebo osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do péče jiné osoby.

Nárok na sirotčí důchod vzniká, jestliže rodič nebo tato osoba ke dni smrti

- byl(a) poživatелеm důchodu starobního nebo invalidního, nebo
- splnil(a) podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod (od 1. 1. 2012 postačuje získání alespoň poloviny potřebné doby pojištění, od 1. 2. 2018 postačuje získání aspoň 1 roku doby placeného pojištění v období 10 roků přede dnem smrti anebo, jde-li o pojištěnce staršího 38 let, získání aspoň 2 roků doby placeného pojištění v období 20 roků přede dnem smrti) nebo podmínky nároku na starobní důchod, nebo
- zemřel(a) následkem pracovního úrazu.

Výše

Výše základní výměry sirotčího důchodu do 31. 12. 2023 činí 4.040 Kč, **od 1. 1. 2024** činí **4.400 Kč** měsíčně. Procentní výměra sirotčího důchodu činí 40 % procentní výměry důchodu zemřelého rodiče.

Září 2023

Důchodová reforma 2023 – NÁVRH OPATŘENÍ:

Zavedení mechanismu navazujícího hranici pro odchod do starobního důchodu na naději dožití (1. ledna 2025)

Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1936 až 1972

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+5m	65r+5m	65r+5m	65r+5m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+7m	65r+7m	65r+7m	65r+7m	65r+2m	63+8m
1970	65r+7m	65r+7m	65r+7m	65r+7m	65r+7m	64r+2m
1971	65r+7m	65r+7m	65r+7m	65r+7m	65r+7m	64r+8m
1972	65r+7m	65r+7m	65r+7m	65r+7m	65r+7m	65r+2m

U pojištěnců **narozených po roce 1972 se důchodový věk stanoví v kalendářním roce, v němž pojištěnci dosáhnou věku 50 let.** Důchodový věk se stanoví tak, že se k věku 65 let přičte přírůstek naděje dožití pojištěnce.

Přírůstek naděje dožití pojištěnce se stanoví tak, že se od prostého aritmetického průměru naděje dožití mužů ve věku 50 let a naděje dožití žen ve věku 50 let zjištěné Českým statistickým úřadem pro kalendářní rok, v němž pojištěnci dosáhnou tohoto věku, odečte prostý aritmetický průměr naděje dožití mužů ve věku 50 let a naděje dožití žen ve věku 50 let zjištěné Českým statistickým úřadem pro rok 2015. Přírůstek naděje dožití pojištěnce se zaokrouhluje na celé měsíce směrem dolů.

Důchodový věk pojištěnců narozených v daném kalendářním roce nesmí být nižší nebo být vyšší o více jak 2 měsíce než důchodový věk pojištěnců narozených v předchozím kalendářním roce. Naděje dožití se zjišťují tak, aby byl zachován srovnatelný způsob zjišťování pro rok 2015.

Důchodový věk u pojištěnců uvedených ve větě první stanoví prováděcí právní předpis do 30. září kalendářního roku.

Srovnávací tabulka:		Výše starobního důchodu					2023	x	2024
doba poj.		Průměrné výdělky pojištěnce v rozhodném období (násobek průměrné mzdy)							
		0,25x	0,5x	0,75x	1x	1,5x	2x	3x	4x
36	2023	9 484	13 961	15 376	16 792	19 622	22 453	28 115	33 776
	val.	10 369	14 949	16 397	17 845	20 741	23 637	29 428	35 220
	2024	10 336	15 217	16 760	18 304	21 390	24 477	30 650	36 823
	rozdíl	-33	268	364	459	649	840	1 221	1 603
38	2023	9 786	14 512	16 006	17 500	20 488	23 476	29 452	35 428
	val.	10 678	15 513	17 041	18 570	21 626	24 683	30 797	36 910
	2024	10 665	15 818	17 447	19 076	22 334	25 592	32 108	38 624
	rozdíl	-13	305	406	506	708	909	1 311	1 714
40	2023	10 089	15 063	16 636	18 208	21 354	24 499	30 790	37 080
	val.	10 988	16 077	17 686	19 294	22 512	25 730	32 165	38 600
	2024	10 995	16 419	18 134	19 848	23 278	26 707	33 566	40 425
	rozdíl	7	342	448	554	766	978	1 401	1 825
42	2023	10 391	15 614	17 266	18 917	22 219	25 522	32 127	38 732
	val.	11 297	16 641	18 330	20 019	23 398	26 776	33 533	40 290
	2024	11 325	17 020	18 821	20 621	24 222	27 823	35 024	42 226
	rozdíl	28	380	491	602	824	1 047	1 491	1 936
44	2023	10 693	16 165	17 895	19 625	23 085	26 545	33 464	40 384
	val.	11 606	17 204	18 974	20 744	24 283	27 822	34 901	41 980
	2024	11 655	17 621	19 507	21 393	25 166	28 938	36 483	44 028
	rozdíl	48	417	533	650	883	1 116	1 582	2 048
46	2023	10 996	16 717	18 525	20 334	23 951	27 568	34 802	42 036
	val.	11 916	17 768	19 618	21 468	25 169	28 869	36 269	43 670
	2024	11 984	18 222	20 194	22 166	26 110	30 053	37 941	45 829
	rozdíl	68	454	576	697	941	1 184	1 672	2 159

Průměrná mzda 2023 40 324 I. RH: 17 743 II. RH: 161 296 ZV: 4 040
Průměrná mzda 2024 43 967 I. RH: 19 346 II. RH: 175 868 ZV: 4 400

	0,25	0,5	0,75	1	1,5	2	3	4
2023	10 081	20 162	30 243	40 324	60 486	80 648	120 972	161 296
2024	10 992	21 984	32 976	43 967	65 951	87 934	131 901	175 868

Valorizace 2024 ZV: 360 Kč PV: 2,30% + 400 Kč

Výpočet důchodu podle § 29 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. pro období:

2023

(nařízení vlády č. 290/2022 Sb.: VVZ r. 2021 = 38.294 Kč, PK = 1,0530, průměrná mzda (VVZ x PK) = **40.324 Kč**)

Rok	Příjem z výdělečné činnosti	Vyloučené doby	Koeficient	Přepočtený příjem z výdělečné činnosti
1986	35 300,- Kč		13,6044	480 236,- Kč
1987	36 600,- Kč		13,3257	487 721,- Kč
1988	34 300,- Kč	30	13,0286	446 881,- Kč
1989	39 000,- Kč		12,7204	496 096,- Kč
1990	37 000,- Kč	39	12,2713	454 039,- Kč
1991	46 800,- Kč		10,6339	497 667,- Kč
1992	56 400,- Kč		8,6829	489 716,- Kč
1993	67 300,- Kč	16	6,9320	466 524,- Kč
1994	83 400,- Kč		5,8474	487 674,- Kč
1995	94 300,- Kč	15	4,9344	465 314,- Kč
1996	115 800,- Kč		4,1674	482 585,- Kč
1997	129 600,- Kč		3,7700	488 592,- Kč
1998	141 000,- Kč		3,4485	486 239,- Kč
1999	154 200,- Kč		3,1864	491 343,- Kč
2000	168 000,- Kč		2,9891	502 169,- Kč
2001	177 600,- Kč		2,7543	489 164,- Kč
2002	190 200,- Kč		2,5666	488 168,- Kč
2003	204 000,- Kč		2,4047	490 559,- Kč
2004	218 700,- Kč		2,2550	493 169,- Kč
2005	233 300,- Kč		2,1438	500 149,- Kč
2006	253 200,- Kč		2,0112	509 236,- Kč
2007	278 400,- Kč		1,8732	521 499,- Kč
2008	289 200,- Kč		1,7321	500 924,- Kč
2009	300 300,- Kč		1,6738	502 643,- Kč
2010	312 400,- Kč		1,6441	513 617,- Kč
2011	314 000,- Kč		1,6070	504 598,- Kč
2012	320 000,- Kč		1,5567	498 144,- Kč
2013	333 600,- Kč	10	1,5567	519 316,- Kč
2014	315 200,- Kč	30	1,5299	482 225,- Kč
2015	348 200,- Kč		1,4849	517 043,- Kč
2016	364 300,- Kč		1,4274	520 002,- Kč
2017	372 400,- Kč		1,3372	497 974,- Kč
2018	398 500,- Kč		1,2403	494 260,- Kč
2019	442 600,- Kč		1,1599	513 372,- Kč
2020	459 800,- Kč		1,1164	513 321,- Kč
2021	508 600,- Kč		1,0530	535 556,- Kč
2022	520 400,- Kč		1,0000	520 400,- Kč
Celkem		140		18 348 135,- Kč

Výpočet důchodu:

1) stanovení výpočtového základu

úhrn přepočtených příjmů za roky 1986 až 2022
18 348 135,- Kč

součet dnů za 37 let minus vyloučené doby
13 514 - 140 = 13 374

x 30,4167 = **41 730,- Kč** (OVZ - osobní vyměřovací základ)

redukcce *) → **23 980,- Kč** (VPZ - výpočtový základ)

2) výpočet procentní výměry důchodu

Procentní výměra důchodu se stanoví z výpočtového základu, kdy za každý celý rok pojištění získaný do dne vzniku nároku na důchod náleží 1,5 %. Za každých úplných 90 kal. dnů odpracovaných bez pobírání důchodu po vzniku nároku náleží 1,5 %.

Počet roků do nároku
(x 1,5 % za každý rok)

roků **46** **69,0 %**

po nároku
(x 1,5 % za 90 dnů)

dnů **0** **0,0 %**

% výměra důchodu
celkem:

16 546,- Kč

3) počet vychovaných dětí

2 x **500,- Kč**

1 000,- Kč

4) k procentní výměře důchodu náleží základní výměra

4 040,- Kč

5) starobní důchod činí celkem

21 586,- Kč

VALORIZACE dle zák. č. 71/2023 Sb.

od června 2023

% výměra o: **2,3%**

404,- Kč

a NV č. 286/2023 Sb.

od 1. ledna 2023

a navíc o: **400,- Kč**

400,- Kč

o: **0,0%**

0,- Kč

základní výměra o: **360,- Kč**

360,- Kč

starobní důchod činí OD 1. LEDNA 2024 celkem:

22 750,- Kč

*) do 17 743,- Kč (včetně)	zápočet OVZ plně	=	17 743,- Kč
nad 17 743,- Kč do 161 296,- Kč (včetně)	26 % z 23 987,-	=	6 237,- Kč
nad 161 296,- Kč	0 % z	=	0,- Kč
Celkem:			23 980,- Kč

Výpočet důchodu podle § 29 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb.
pro období:

2024

(nařízení vlády č. 286/2023 Sb.: VVZ r. 2022 = 40.638 Kč, PK = 1,0819, průměrná mzda (VVZ x PK) = 43.967 Kč)

Rok	Příjem z výdělečné činnosti	Vyloučené doby	Koeficient	Přepočtený příjem z výdělečné činnosti
1986	35 300,- Kč		14,8334	523 620,- Kč
1987	36 600,- Kč		14,5295	531 780,- Kč
1988	34 300,- Kč	30	14,2056	487 253,- Kč
1989	39 000,- Kč		13,8695	540 911,- Kč
1990	37 000,- Kč	39	13,3799	495 057,- Kč
1991	46 800,- Kč		11,5945	542 623,- Kč
1992	56 400,- Kč		9,4673	533 956,- Kč
1993	67 300,- Kč	16	7,5582	508 667,- Kč
1994	83 400,- Kč		6,3756	531 726,- Kč
1995	94 300,- Kč	15	5,3801	507 344,- Kč
1996	115 800,- Kč		4,5438	526 173,- Kč
1997	129 600,- Kč		4,1105	532 721,- Kč
1998	141 000,- Kč		3,7600	530 160,- Kč
1999	154 200,- Kč		3,4742	535 722,- Kč
2000	168 000,- Kč		3,2592	547 546,- Kč
2001	177 600,- Kč		3,0032	533 369,- Kč
2002	190 200,- Kč		2,7984	532 256,- Kč
2003	204 000,- Kč		2,6219	534 868,- Kč
2004	218 700,- Kč		2,4587	537 718,- Kč
2005	233 300,- Kč		2,3375	545 339,- Kč
2006	253 200,- Kč		2,1928	555 217,- Kč
2007	278 400,- Kč		2,0424	568 605,- Kč
2008	289 200,- Kč		1,8886	546 184,- Kč
2009	300 300,- Kč		1,8250	548 048,- Kč
2010	312 400,- Kč		1,7926	560 009,- Kč
2011	314 000,- Kč		1,7521	550 160,- Kč
2012	320 000,- Kč		1,6973	543 136,- Kč
2013	333 600,- Kč	10	1,6973	566 220,- Kč
2014	315 200,- Kč	30	1,6681	525 786,- Kč
2015	348 200,- Kč		1,6190	563 736,- Kč
2016	364 300,- Kč		1,5563	566 961,- Kč
2017	372 400,- Kč		1,4580	542 960,- Kč
2018	398 500,- Kč		1,3524	538 932,- Kč
2019	442 600,- Kč		1,2646	559 712,- Kč
2020	459 800,- Kč		1,2173	559 715,- Kč
2021	508 600,- Kč		1,1481	583 924,- Kč
2022	520 400,- Kč		1,0819	563 021,- Kč
2023	556 600,- Kč		1,0000	556 600,- Kč
Celkem		140		20 557 735,- Kč

Výpočet důchodu:

1) stanovení výpočtového základu

$$\frac{\text{úhrn přepočtených příjmů za roky 1986 až 2023}}{\text{součet dnů za 38 let minus vyloučené doby}} \times 30,4167 = \text{OVZ (osobní vyměřovací základ)} \xrightarrow{\text{redukcce}^*)} \text{VPZ (výpočtový základ)}$$

$$\frac{20\,557\,735,- \text{ Kč}}{13\,879 - 140 = 13\,739} \times 30,4167 = 45\,513,- \text{ Kč} \xrightarrow{\text{redukcce}^*)} 26\,149,- \text{ Kč}$$

2) výpočet procentní výměry důchodu

Procentní výměra důchodu se stanoví z výpočtového základu, přičemž za každý celý rok pojištění získaný do dne vzniku nároku na důchod náleží 1,5 %. Za každých úplných 90 kal. dnů odpracovaných bez pobírání důchodu po vzniku nároku náleží 1,5 %.

Počet roků do nároku (x 1,5 % za každý rok)	roků 46 69,0 %	po nároku (x 1,5% za 90 dnů)	dnů 0 0,0 %	% výměra důchodu celkem:	18 044,- Kč
			2 x 500,- Kč		1 000,- Kč
					4 400,- Kč

3) počet vychovaných dětí

4) k procentní výměře důchodu náleží základní výměra

5) **starobní důchod činí celkem: 23 444,- Kč**

*) do 19 346,- Kč (včetně)	zápočet OVZ plně	=	19 346,- Kč
nad 19 346,- Kč do 175 868,- Kč (včetně)	26 % z 26 167,-	=	6 803,- Kč
nad 175 868,- Kč	0 % z	=	0,- Kč
	Celkem:		26 149,- Kč

Příklady vyplňování ELDP (2023)

Příklad č. 1 – starobní důchod, doby vyloučené, doby odečítané, práce přesčas

Zaměstnanec v pracovním poměru od 1. 1. 1996 dovršil dne 4. 4. 2023 důchodový věk. V červnu si požádal o přiznání starobního důchodu zpětně od 6. 5. 2023. Ve dnech 6. až 8. 1. 2023 čerpal neplacené volno, v dočasné pracovní neschopnosti (DPN) byl od 25. 3. do 14. 4. 2023 (21 dnů). V týdnu od 5. do 9. 6. 2023 čerpal neplacené volno, avšak dne 5. 6. 2023 byl ještě dopoledne v zaměstnání. Dne 10. 7. 2023 nastoupil další DPN, která skončila 16. 9. 2023 (69 dnů); v srpnu 2023 mu byla zúčtována odměna 4 000 Kč. Dne 18. 9. 2023 si „napracoval“ formou přesčasu 5 hodin a dne 16. 10. 2023 další 3 hodiny. Se zaměstnavatelem se dohodl na poskytnutí náhradního volna v rozsahu práce konané přesčas namísto příplatku za práci přesčas; toto náhradní volno si vybral dne 1. 11. 2023 (za tento den mu nenáleží mzda ani náhrada mzdy). Ke dni 30. 11. 2023 ukončil pracovní poměr dohodou. Vyměřovací základ za období do konce května 2023 činil 88 600 Kč, za období červen až listopad 2023 činil 76 800 Kč. Po skončení zaměstnání (ve výplatě za 12/2023) obdržel ještě odměnu 14 000 Kč.

ELDP odeslaný v červnu 2023

Záznam na ELDP za rok

2023

Typ ELDP =

01

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	M R	Od	Do	Dny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1-12	VD	VZ	DO
					0	1	2													
1++	N	1.1.	3.4.	93														10		
1D+	N	4.4.	31.5.	47														11	88 600	11

Celkem Celkem Celkem

Výdělečná činnost od

1.1.1996

21	88 600	11
----	--------	----

ELDP za zbývající část roku 2023

Záznam na ELDP za rok

2023

Typ ELDP =

02

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	M R	Od	Do	Dny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1-	VD	VZ	DO
					0	1	2	12												
1D+	N	1.6.	30.11	110														38	76 800	73
1P+	N																		14 000	

Celkem Celkem Celkem

Výdělečná činnost od

1.1.1996

38	90 800	73
----	--------	----

Poznámka: Záznamy na ELDP se v kalendářním roce, v němž pojištěnec dovršuje důchodový věk, **rozdělují do dvou řádků** – v prvním řádku se uvede doba přede dnem dovršení důchodového věku (v daném případě doba do 3. 4.) a ve druhém řádku pod kódovým značením „1D+“ doba ode dne dovršení důchodového věku. Takto se postupuje

i v případě, že si zaměstnanec nepožádá o přiznání starobního důchodu, nebo žádá o jeho přiznání od jiného dne, než je den dovršení důchodového věku. Pokud si zaměstnanec o důchod žádá, vyhotoví zaměstnavatel **ELDP** zpravidla za období do konce kalendářního měsíce předcházejícího kalendářnímu měsíci, v němž je uplatněna žádost; údaje za zbytek roku uvede na dalším ELDP, který vyhotoví v pravidelném termínu.

Ode dne dovršení důchodového věku je nutné postupovat v souladu s ust. § 34 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „ZDP“), tj. z celkového součtu dnů pojištění **odečítat** doby pracovního volna bez náhrady příjmu a neomluvené nepřítomnosti v práci a doby uvedené v ust. § 16 odst. 4 věť druhé písm. a) ZDP. Tyto skutečnosti se považují za doby odečítané i v případě, že trvaly po celý kalendářní měsíc a do tohoto měsíce byl zúčtován započitatelný příjem; tento příjem „vyruší“ pouze dobu vyloučenou, nikoliv však dobu odečítanou. Doba neplaceného volna je vždy dobou odečítanou, nikoliv však dobou vyloučenou; trvá-li neplacené volno jen po část směny, o dobu odečítanou se nejedná.

Na den, za který pojištěnec čerpá **náhradní volno za práci přesčas**, se pro účely aplikace ust. § 34 odst. 2 ZDP nahlíží jako na výkon výdělečné činnosti (na důchodové pojištění bylo odvedeno pojistné ze mzdy za celý měsíc). Zaměstnanec v konkrétní den sice nevykonával výdělečnou činnost, avšak v jiné (předcházející) dny si tuto dobu napracoval. Smyslem ust. § 34 odst. 2 věty poslední ZDP je neposkytovat zvýšení důchodu za dobu, kdy pojištěnec nepracoval (neplacené volno, neomluvená absence, DPN), a v důsledku toho jeho mzda reálně poklesla. Náhradní volno vyčerpané dne 1. 11. 2023 tedy nebude vykázáno v dobách odečítaných ani se o ně nebude snižovat počet dnů vykázanych ve sloupci „Dny“.

V samostatném řádku ELDP se uvádějí i údaje o **příjmech dodatečně zúčtovaných po skončení zaměstnání**. V daném případě pod kódem „1P+“ se vyplní pouze údaj „MR“ a „VZ“. Ostatní údaje tohoto řádku se nevyplňují – viz Všeobecné zásady pro vyplňování ELDP – Údaje vyplňované do dvou a více řádků.

Příklad č. 2 – nástup a ukončení prac. poměru v témže roce, nemoc v ochr. lhůtě, zúčt. odměna v daném roce

Zaměstnanec uzavřel pracovní poměr od 1. 3. 2023 se sjednaným příjmem 18 000 Kč, a zaměstnání skončil 30. 6. 2023. V ochranné lhůtě dne 3. 7. 2023 onemocněl a v dočasné pracovní neschopnosti byl do 20. 8. 2023. Dosažený vyměřovací základ do 30. 6. 2023 činil 72 000 Kč. V prosinci 2023 zaměstnavatel dodatečně zúčtoval zaměstnanci odměnu ve výši 2 300 Kč.

Záznam na ELDP za rok

Typ ELDP =

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	M	Od	Do	Dny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1-12	VD	VZ	DO
1++	N	1.3.	30.6.	122															72 000	
1P+	N																		2 300	
																		Celkem	Celkem	Celkem
																			74 300	

Výdělečná činnost od

Poznámka: Příjem zúčtovaný po skončení zaměstnání bude uveden na samostatném řádku s kódovým označením „1P+“. Doba trvání dočasné pracovní neschopnosti po skončení tohoto zaměstnání nebude zaměstnavatel uvádět na ELDP. Doba od 3. 7. 2023 do 20. 8. 2023 bude v evidenci ČSSZ, na základě údajů převzatých z OSSZ/PSSZ/MSSZ Brno, započtena jako doba náhradní a zároveň i vyloučená.

Příklad č. 3 – PPM, zúčtovaný příjem, nástup do zaměstnání

Zaměstnankyně v pracovním poměru od 1. 8. 2017 na dobu neurčitou se sjednaným měsíčním příjmem 18 600 Kč, nastoupila dne 14. 4. 2023 na peněžitou pomoc v mateřství. Dítě se narodilo 11. 6. 2023 (omluvný důvod pobírání PPM trval 58 dnů). V měsíci květnu 2023 jí byla zúčtovaná odměna ve výši 1 500 Kč. Vyměřovací základ za rok 2023 činil 66 300 Kč.

Záznam na ELDP za rok

2023

Typ ELDP =

01

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	M	Od	Do	Dn	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	1	1-	VD	VZ	DO
	R			y											1	2	12			
1++	N	1.1.	31.12.	18							X	X	X	X	X	X		27	66 300	

Celkem Celkem Celkem

Výdělečná činnost od

1.8.2017

27 66 300

Poznámka: V údajích „Dny“ bude, vzhledem ke splnění podmínek účasti na pojištění podle § 11 odst. 2 ZDP uveden počet dnů z období od 1. 1. 2023 do 30. 6. 2023, tj. 181 kal. dní. Ve sloupci „Vyloučené doby“, bude uvedeno období od 14. 4. 2023 do 30. 4. 2023 a od 1. 6. 2023 do 10. 6. 2023 (den před porodem § 16 odst. 4 písm. a) ZDP), tj. 27 kal. dní. S ohledem na zúčtovaný příjem v měsíci květnu 2023, nebude ve sloupci „Vyloučené doby“ uvedeno 31 kal. dní (§ 16 odst. 4 ZDP – krytí vyloučené doby trvajících celý měsíc s příjmem zahrnovaným do vyměřovacího základu); je vhodné zaměstnankyni poučit, že v budoucnu, při uplatnění nároku na důchod, bude mít možnost využít ust. § 16 odst. 7 ZDP a požádat o upřednostnění vyloučené doby před příjmem za měsíc květen 2023. Zároveň je žádoucí, aby zaměstnavatel vydal zaměstnankyni potvrzení podle ust. § 37 odst. 2 písm. c) zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění. V měsíci červnu 2023 bude do vyloučených dob zahrnuto pouze období do 10. 6. 2023, tj. do dne předcházejícího dni porodu.

V květnu 2024 byl zaměstnankyni poskytnut peněžitý dar hodnotě 4 000 Kč, z nichž bylo odvedeno pojistné. Dne 30. 9. 2024 se tato žena vrátila do zaměstnání na zkrácený úvazek s měsíčním příjmem 7 800 Kč, v období od 24. 10. 2024 do 21. 12. 2024 pečovala o nemocné dítě, ošetřovné bylo vypláceno v rozsahu 9 kalendářních dnů (do 1. 11. 2024). Od 22. 12. 2024 do konce roku čerpala neplacené volno. Celkový příjem za rok 2024 činil 11 800 Kč.

Záznam na ELDP za rok

2024

Typ ELDP =

01

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	M	Od	Do	Dny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1-	VD	VZ	DO
	R													0	1	2	12			
1++	N	1.1.	31.12.	122	X	X	X	X		X	X	X				X		9	11 800	

Celkem Celkem Celkem

Výdělečná činnost od

9 11 800

1.8.2017

Poznámka: Příspěvková účast na pojištění trvala v měsíci květnu 2024 (byl zúčtován příjem) a dále po celý měsíc září 2024 (jeden den vykonávala výdělečnou činnost) až do 30. 11. 2024 (omluvný důvod trval od 24. 10. do 1. 11. 2024). V měsíci prosinci 2024 nebyla splněna žádná z podmínek uvedených v § 11 odst. 2 ZDP (nevykonávala činnost ani jeden den, nebyl zúčtován žádný příjem, netrval ani jeden den omluvný důvod), a proto je tento měsíc označen znakem „X“.

Příklad č. 4 – EL odeslaný k žádosti o důchod a není uzavřen celý kalendářní rok

Zaměstnanec v pracovním poměru uzavřeném na dobu neurčitou od 1. 11. 2017 se sjednaným příjmem 19 500 Kč měsíčně, dovršil důchodový věk 3. 3. 2023. Žádost o starobní důchod uplatnil 24. 11. 2022, s požadovaným datem přiznání od 3. 3. 2023. Vyměřovací základ za období do 31. 10. 2022 činil 205 600 Kč.

EL, který bude přiložen k žádosti o důchod, bude vyplněn následujícím způsobem:

Záznam na ELDP za rok

2022

Typ ELDP = 01

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	M	Od	Do	Dny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1-12	VD	VZ	DO
1++	N	1.1.	31.10.	304															205 600	
																		Celkem	Celkem	Celkem
																			205 600	

Výdělečná činnost od

1.11.2017

Tento zaměstnanec (stále s pracovním poměrem na dobu neurčitou), měl dočasnou pracovní neschopnost od 25. 11. 2022 do 18. 12. 2022 (24 kal. dní). Vyměřovací základ za období od 1. 11. 2022 do 31. 12. 2022 činil 19 350 Kč.

Zaměstnavatel musí po odeslání původního ELDP založit nový na zbývajícím období roku 2021. Tento EL bude vyplněn:

Záznam na ELDP za rok

2022

Typ ELDP = 01

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	M	Od	Do	Dny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1-12	VD	VZ	DO
1++	N	1.11.	31.12.	61														24	19 350	

Celkem Celkem Celkem

24	19 350	
----	--------	--

Výdělečná činnost od

1.11.2017

Poznámka: Požádá-li pojištěnec s až čtyřměsíčním předstihem o přiznání důchodu od data spadajícího do následujícího kalendářního roku, není na ELDP, který byl připojen k žádosti o důchod, uvedena doba pojištění za celý kalendářní rok (v tomto případě je na ELDP uvedena pouze doba do 30. 10. 2022). ČSSZ v souladu s platnou právní úpravou (§ 16 odst. 4 ZDP), nepovažuje při výpočtu důchodu období listopad až prosinec 2022 za dobu vyloučenou. Teprve po prokázání vyměřovacího základu za zbývající část roku může ČSSZ provést definitivní úpravu výše důchodu. O tuto úpravu musí však pojištěnec sám požádat, přičemž k žádosti je nutno připojit zaměstnavatelem vyplněný ELDP za zbývající část roku, tj. za dobu od 1. 11. 2022 do 31. 12. 2022. ELDP za rok 2023 předkládá zaměstnavatel v běžném termínu. Podklady pro zápočet doby pojištění za období od 1. 1. 2023 do 2. 3. 2023 čerpá ČSSZ při vyměření důchodu z potvrzení podle § 83 zákona č. 582/1991 Sb. Není ovšem vyloučeno, že si ČSSZ v případě vzniku pochybnosti ve vztahu k zápočtu doby pojištění roku 2023, vyžádá od zaměstnavatele za toto období ELDP dříve.

Příklad č. 5 – předčasný starobní důchod a dovršení důchodového věku

Dne 1. 6. 2023 nastoupil do pracovního poměru poživatel předčasného starobního důchodu (§ 31 ZDP), který dovršil důchodový věk 3. 9. 2023. Zaměstnavatel nahlásil plátcí důchodu nástup do zaměstnání tohoto zaměstnance (§ 41 zákona č. 582/1991 Sb.) a ten výplatu předčasného starobního důchodu od června 2023 zastavil. Na žádost zaměstnance byla od dosažení důchodového věku uvolněna výplata důchodu. Zaměstnanec byl v dočasné pracovní neschopnosti od 20. 8. 2023 do 25. 10. 2023 (14 + 53 kal. dní). Vyměřovací základ zaměstnance za rok 2023 činí 289 980 Kč.

Záznam na ELDP za rok 2023

Typ ELDP = 01

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	M R	Od	Do	Dny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1-12	VD	VZ	DO
1++	N	1.6.	2.9.	94														14		
1D+	N	3.9.	31.12	67														53	289 980	53

Celkem Celkem Celkem

67	289 980	53
----	---------	----

Výdělečná činnost od

Poznámka: Druhý znak kódového trojčíslí „D“ se využívá až pro období od dovršení důchodového věku zaměstnance. U zaměstnaných poživatelů předčasného starobního důchodu v období do dosažení důchodového věku se institut tzv. „odečítaných dob“ (§ 34 odst. 2 ZDP) neuplatní.

Příklad č. 6 – neplacené volno a dočasná pracovní neschopnost

Zaměstnanec v pracovním poměru uzavřeném na dobu neurčitou od 2. 1. 2006 se sjednaným příjmem 24 000 Kč měsíčně. Od 1. 8. 2023 do 31. 8. 2023 mu zaměstnavatel poskytl neplacené volno. Zaměstnanec byl v dočasné pracovní neschopnosti od 6. 8. 2023 do 15. 9. 2023. Vyměřovací základ za r. 2023 činí celkem 297 000 Kč.

Záznam na ELDP za rok **2023**Typ ELDP = **01**

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	M R	Od	Do	Dny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1 0	1 1	1 2	1- 12	VD	VZ	DO	
1++	N	1.1.	31.12.	365														41	297 000		
																		Celkem	Celkem	Celkem	
																		41	297 000		

Výdělečná činnost od

2.1.2006

Poznámka: Protože v měsíci srpnu 2023 trvala dočasná pracovní neschopnost (omluvný důvod - § 16 odst. 4 písm. a) ZDP), došlo ke splnění jedné z podmínek účasti na pojištění obsažených v ust. § 11 odst. 2 ZDP a srpen 2023 je měsícem pojištěným. Doba trvání omluvných důvodů se vykazuje jako doba vyloučená a to i v případě, kdy počátek sociální události spadá do doby čerpání neplaceného volna. Uvedené se nevztahuje na zaměstnání malého rozsahu a na zaměstnání uzavřené na základě DPP.

Příklad č. 7 – zaměstnání dle § 6 zákona č. 187/2006 Sb. a OČR

Vdaná zaměstnankyně byla v pracovním poměru od 2. 1. 2012. Nejednalo se o zaměstnání malého rozsahu. V roce 2023 ošetřovala nemocnou dceru v době od 10. 3. 2023 do 12. 5. 2023. Celkový dosažený vyměřovací základ činil celkem 245 000 Kč.

Záznam na ELDP za rok **2023**Typ ELDP = **01**

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	M R	Od	Do	Dny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1 0	1 1	1 2	1- 12	VD	VZ	DO	
1++	N	1.1.	31.12.	335				X										9	245 000		
																		Celkem	Celkem	Celkem	
																		9	245 000		

Výdělečná činnost od

2.1.2012

Poznámka: Doba trvání ošetřování člena rodiny se na ELDP uvede pouze v rozsahu 9 kalendářních dnů (případně 16 kalendářních dnů, jde-li o osamělého zaměstnance), tzn. pouze v rozsahu zákonné podpůrčí doby stanovené v ust. § 40 odst. 1 písm. a) nebo písm. b) zák. č. 187/2006 Sb. Jestliže ošetřování dítěte trvalo déle, než činí podpůrčí doba, jako v uvedeném příkladu, tak se celý kalendářní měsíc duben 2023, ve kterém již nebylo ošetřování poskytováno, na ELDP uvede jako doba nepojištěná, respektive se v tomto případě jedná o překážku v práci, která má podobný efekt jako omluvené neplacené volno.

Příklad č. 8 – zaměstnání dle § 6 a § 7 zák. č. 187/2006 Sb. a DPN

Zaměstnanec měl se zaměstnavatelem uzavřený pracovní poměr na dobu neurčitou od 1. 4. 2022 se sjednaným příjmem 3 700 Kč měsíčně (v roce 2022 se tedy jednalo o zaměstnání běžného rozsahu (ust. § 6 zákona č. 187/2006 Sb.), které se od 1. 1. 2023 stalo zaměstnáním malého rozsahu). Práci pro zaměstnavatele začal vykonávat 4. 4. 2022. Dočasná pracovní neschopnost trvala od 15. 12. 2022 do 12. 1. 2023.

V jednotlivých měsících r. 2022 byly zaměstnanci zúčtovány tyto příjmy:

duben	3 700 Kč	červenec	3 700 Kč	říjen	3 800 Kč
květen	3 900 Kč	srpen	3 700 Kč	listopad	4 500 Kč
červen	4 000 Kč	září	3 900 Kč	prosinec	3 700 Kč

V jednotlivých měsících r. 2023 byly zaměstnanci zúčtovány tyto příjmy:

leden	3 700 Kč	květen	3 700 Kč	září	4 200 Kč
únor	3 700 Kč	červen	4 500 Kč	říjen	4 500 Kč
březen	4 300 Kč	červenec	4 200 Kč	listopad	3 900 Kč
duben	3 900 Kč	srpen	4 300 Kč	prosinec	4 400 Kč

Záznam na ELDP za rok

2022

Typ ELDP =

02

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	M	Od	Do	Dny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1-12	VD	VZ	DO
1++	N	4.4.	31.12.	272														17	34 900	
																		Celkem	Celkem	Celkem
																		17	34 900	

Výdělečná činnost od

4.4.2022

Záznam na ELDP za rok

2023

Typ ELDP =

01

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	M	Od	Do	Dny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1-12	VD	VZ	DO
1++	A	1.3.	31.12.	215				X	X						X				30 400	
																		Celkem	Celkem	Celkem
																			30 400	

Výdělečná činnost od

13.1.2023

Poznámka: Původně sjednaná částka 3 700 Kč měsíčně převyšovala částku rozhodného příjmu pro rok 2022 (3 500 Kč), jednalo se tedy o zaměstnání běžného rozsahu (§ 6 zákona č. 187/2006 Sb.). Celé období trvání zaměstnání v roce 2022 bude dobou pojištěnou uvedenou ve sloupci „Dny“.

Od 1. ledna 2023 dochází ke **zvýšení** rozhodného příjmu pro účast zaměstnanců na nemocenském pojištění na částku, která činí **4 000 Kč**. Sjednaná částka (3 700 Kč) přestane dosahovat rozhodného příjmu. Dnem 31. 12. 2022 zaniká účast zaměstnance na pojištění [§ 10 odst. 4 písm. b) zákona č. 187/2006 Sb.]. Původní pojistný vztah (zaměstnání) tímto dnem končí a nový (zaměstnání malého rozsahu) vzniká až splněním podmínky účasti na pojištění, tj. 1. 3. 2023. Zaměstnavatel má v tomto případě povinnost zaměstnance odhlásit k 31. 12. 2022 s tím, že přihlášení provede tak jako u ostatních zaměstnání malého rozsahu až v návaznosti na dosažení částky rozhodného příjmu, tj. v tomto případě od 1. 3. 2023. Tomu bude odpovídat i zápis na ELDP za r. 2023. Dočasná pracovní neschopnost, která trvala od 15. 12. 2022 do 12. 1. 2023 bude vykázána pouze na ELDP za rok 2022 (od 15. 12. do 31. 12. = 17 dnů). Doba trvání dočasné pracovní neschopnosti po skončení výdělečné činnosti – tj. od 1. 1. do 12. 1. 2023 bude do evidence ČSSZ přenesena OSSZ, která je příslušná k výplatě nemocenských dávek. Zaměstnání malého rozsahu začalo být vykonáváno až po skončení dočasné pracovní neschopnosti, a proto v kolonce „výdělečná činnost od“ je uvedeno datum 13. 1. 2023. V měsících trvání zaměstnání, v nichž nebylo započitatelného příjmu dosaženo, se uvede znak „X“.

Příklad č. 9 – vojenské cvičení od 1. 7. 2016

Zaměstnanec v pracovním poměru od 1. 9. 2013 byl od 31. 3. 2017 uvolněn ze zaměstnání za účelem výkonu vojenského cvičení (voják v aktivní záloze). Vojenské cvičení trvalo do 28. 4. 2017 (pátek). „Služné“ bylo vyplaceno i za sobotu 29. 4. 2017, tj. za jeden den po skončení cvičení. Do zaměstnání se zaměstnanec vrátil v úterý 2. 5. 2017 (1. 5. 2017 bylo pondělí – státní svátek). Pracovní poměr trval do 31. 8. 2017. Celkový příjem za rok 2017 činil 159 000 Kč.

Záznam na ELDP za rok

2017

Typ ELDP =

02

2. Průběh pojištění v daném roce

Kód	M R	Od	Do	Dny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1-12	VD	VZ	DO
1++	N	1.1.	31.8.	213				X											159 000	

Celkem Celkem Celkem

Výdělečná činnost od

1.9.2013

159 000

Poznámka: Měsíc duben 2017 bude jako nepojištěný označen znakem „X“ (nebyla splněna žádná z podmínek ust. § 11 odst. 2 ZDP). „Vojenské cvičení“ je ve vztahu k vedení ELDP považováno v podstatě za omluvené „neplacené volno“, nikoli však za dobu vyloučenou ve smyslu ust. § 16 odst. 4 písm. a) ZDP, ve znění účinném od 1. 7. 2016. ELDP za dobu trvání vojenského cvičení od 31. 3. 2017 do 28. 4. 2017 vyhotoví příslušný orgán MO.

Aktualizace: listopad 2023

